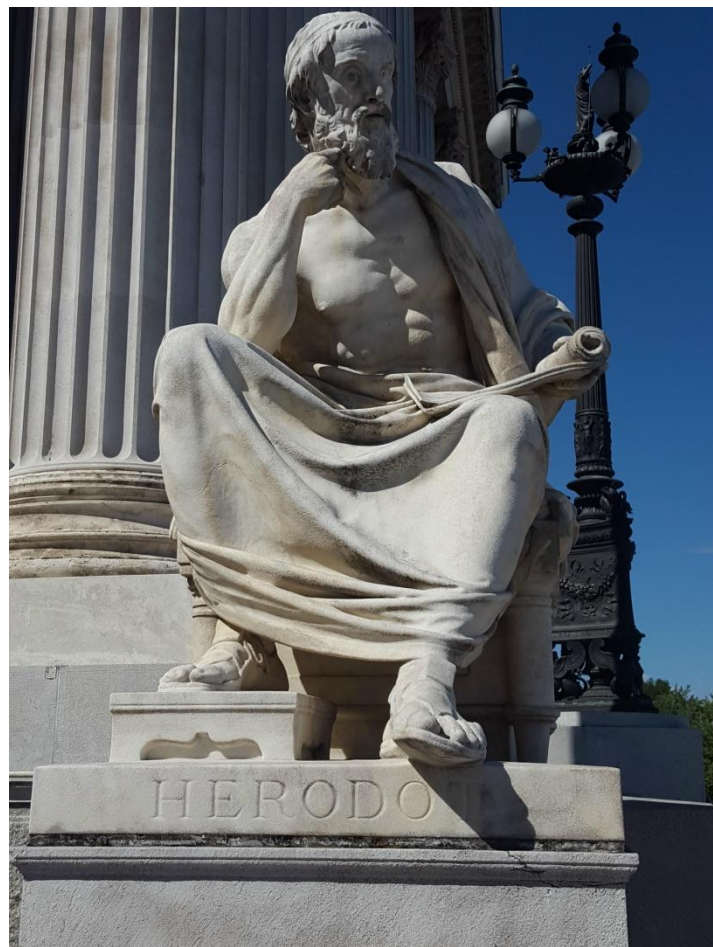

Tekst 1 : Herodotus, *Historiai*, I,0 :

Ἡροδότου Ἀλικαρνησέως ἱστορίας ἀπόδεξις ἦδε, ὡς μήτε τὰ γενόμενα ἐξ ἀνθρώπων τῷ χρόνῳ ἐξίτηλα γένηται, μήτε ἔργα μεγάλα τε καὶ θωμαστά, τὰ μὲν Ἕλλησι τὰ δὲ βαρβάροισι ἀποδεχθέντα, ἀκλεᾶ γένηται, τὰ τε ἄλλα καὶ δι' ἣν αἰτίην ἐπολέμησαν ἀλλήλοισι.

Tekst 2 : Herodotos, *Historiai*, I.8-13 :

Οὗτος δὴ ὢν ὁ Κανδαύλης ἠράσθη τῆς ἑωυτοῦ γυναικός, ἐρασθεῖς δὲ ἐνόμιζέ οἱ εἶναι γυναιῖκα πολλὸν πασέων καλλίστην. Ὡστε δὲ ταῦτα νομίζων - ἦν γάρ οἱ τῶν αἰχμοφόρων Γύγης ὁ Δασκύλου ἀρεσκόμενος μάλιστα - τούτῳ τῷ Γύγῃ καὶ τὰ σπουδαιέστερα τῶν προηγημάτων ὑπερετίθετο ὁ Κανδαύλης καὶ δὴ καὶ τὸ εἶδος τῆς γυναικός ὑπερεπαινέων.

Χρόνου δὲ οὐ πολλοῦ διελθόντος - χρῆν γὰρ Κανδαύλη γενέσθαι κακῶς - ἔλεγε πρὸς τὸν Γύγην τοιάδε· «Γύγη, οὐ γὰρ σε δοκέω πείθεσθαι μοι λέγοντι περὶ τοῦ εἶδους τῆς γυναικός - ὧτα γὰρ τυγχάνει ἀνθρώποισι ἔοντα ἀπιστότερα ὀφθαλμῶν -, ποίειε ὅπως ἐκείνην θεήσεαι γυμνήν.»

Ὁ δὲ μέγα ἀμβώσας εἶπε· «Δέσποτα, τίνα λέγεις λόγον οὐκ ὑγίεια, κελεύων με δέσποιναν τὴν ἐμὴν θεήσασθαι γυμνήν; Ἄμα δὲ κιθῶνι ἐκδυομένῳ συνεκδύεται καὶ τὴν αἰδῶ γυνή. Πάλαι δὲ τὰ καλὰ ἀνθρώποισι ἐξεύρηται, ἐκ τῶν μανθάνειν δεῖ· ἐν τοῖσι ἐν τῷδε ἐστί, σκοπέειν τινὰ τὰ ἐωυτοῦ. Ἐγὼ δὲ πείθομαι ἐκείνην εἶναι πασέων γυναικῶν καλλίστην, καὶ σέυ δέομαι μὴ δέεσθαι ἀνόμων.»

Ὁ μὲν δὴ λέγων τοιαῦτα ἀπεμάχετο, ἀρρωδέων μὴ τί οἱ ἐξ αὐτῶν γένηται κακόν. Ὁ δ' ἀμείβετο τοῖσδε· «Θάρσει, Γύγη, καὶ μὴ φοβεῦ μήτε ἐμέ, ὡς σευ πειρώμενος λέγω λόγον τόνδε, μήτε γυναῖκα τὴν ἐμὴν, μὴ τί τοι ἐξ αὐτῆς γένηται βλάβος· ἀρχὴν γὰρ ἐγὼ μηχανήσομαι οὕτω ὥστε μηδέ μαθεῖν μιν ὀφθεῖσαν ὑπὸ σεῦ.

Ἐγὼ γάρ σε ἐς τὸ οἶκημα ἐν τῷ κοιμώμεθα ὀπισθε τῆς ἀνοιγομένης θύρης στήσω· μετὰ δ' ἐμὲ ἐσελθόντα αὐτίκα παρέσται καὶ ἡ γυνὴ ἢ

ἐμὴ ἐς κοῖτον. Κεῖται δὲ ἀγχοῦ τῆς ἐσόδου θρόνος· ἐπὶ τοῦτον τῶν
ἱματίων κατὰ ἓν ἕκαστον ἐκδύνουσα θήσει καὶ κατ' ἡσυχίην πολλὴν
παρέξει τοι θεήσασθαι. Ἐπεὰν δὲ ἀπὸ τοῦ θρόνου σίχῃ ἐπὶ τὴν
εὐνήν κατὰ νότου τε αὐτῆς γένη, σοὶ μελέτω τὸ ἐνθεῦτεν ὅπως μὴ σε
ᾔψεται ἰόντα διὰ θυρέων.»

Ὁ μὲν δὴ, ὡς οὐκ ἐδύνατο διαφυγεῖν, ἦν ἔτοιμος· ὁ δὲ Κανδαύλης,
ἐπεὶ ἐδόκεε ὥρη τῆς κοίτης εἶναι, ἤγαγε τὸν Γύγην ἐς τὸ οἶκημα, καὶ
μετὰ ταῦτα αὐτίκα παρῆν καὶ ἡ γυνή· ἐσελθοῦσαν δὲ καὶ τιθεῖσαν τὰ
εἴματα ἐθηεῖτο ὁ Γύγης.

Ὡς δὲ κατὰ νότου ἐγένετο ἰούσης τῆς γυναικός ἐς τὴν κοίτην,
ὑπεκδύς ἐχώρεε ἔξω. Καὶ ἡ γυνὴ ἐπορᾶ μιν ἐξιόντα. Μαθοῦσά δὲ τὸ
ποιηθέν ἐκ τοῦ ἀνδρός οὔτε ἀνέβωσε αἰσχυνθεῖσα οὔτε ἔδοξε μαθεῖν,
ἐν νόῳ ἔχουσα τείσεσθαι τὸν Κανδαύλεα· παρὰ γὰρ τοῖσι Λυδοῖσι,

σχεδὸν δὲ καὶ παρὰ τοῖσι ἄλλοισι βαρβάροισι, καὶ ἄνδρα ὀφθῆναι
γυμνὸν ἐς αἰσχύνην μεγάλην φέρει.

Τότε μὲν δὴ οὕτως οὐδὲν δηλώσασα ἡσυχίην εἶχε· ὡς δὲ ἡμέρη
τάχιστα ἐγγέγονε, τῶν οἰκετέων τοὺς μάλιστα ὦρα πιστοὺς ἐόντας
ἐωυτῇ ἐτοιμοὺς ποιησαμένη, ἐκάλεε τὸν Γύγην. Ὁ δὲ οὐδὲν δοκέων
αὐτὴν τῶν προηχθέντων ἐπίστασθαι ἦλθε καλεόμενος· ἐώθεε γὰρ καὶ
πρόσθε, ὅπως ἡ βασιλεία καλέοι, φοιτᾶν.

Ὡς δὲ ὁ Γύγης ἀπίκετο, ἔλεγε ἡ γυνὴ τάδε· «Νῦν τοί δυῶν ὁδῶν
παρεουσέων, Γύγη, δίδωμί αἴρεσιν, ὀκοτέραν βούλει τραπέσθαι· ἡ
γὰρ Κανδαύlea ἀποκτείνας ἐμέ τε καὶ τὴν βασιληίην ἔχε τὴν Λυδῶν,
ἢ αὐτόν σε αὐτίκα οὕτω ἀποθνήσκειν δεῖ, ὡς ἂν μὴ πάντα
πειθόμενος Κανδαύλη τοῦ λοιποῦ ἴδης τὰ μὴ σε δεῖ. Ἄλλ' ἦτοι κεῖνόν

γε τὸν ταῦτα βουλευόμενα δεῖ ἀπόλλυσθαι ἢ σε τὸν ἐμὲ γυμνήν
θησάμενον καὶ ποιήσαντα οὐ νομιζόμενα.»

Ὁ δὲ Γύγης τέως μὲν ἀπεθώμαζε τὰ λεγόμενα, μετὰ δὲ ἰκέτευε μὴ μιν
ἀναγκαίῃ ἐνδέειν διακρίναι τοιαύτην αἴρεσιν. Οὐκ ὦν δὴ ἔπειθε, ἀλλ'
ᾧρα ἀναγκαίην ἀληθέως προκειμένην ἢ τὸν δεσπότην ἀπολλύναι ἢ
αὐτὸν ὑπ' ἄλλων ἀπόλλυσθαι· αἰρέεται αὐτὸς περιεῖναι.

Ἐπειρώτα δὴ λέγων τάδε· «Ἐπεὶ με ἀναγκάζεις δεσπότεα τὸν ἐμὸν
κτείνειν οὐκ ἐθέλοντα, φέρε ἀκούσω, τέω καὶ τρόπῳ ἐπιχειρήσομεν
αὐτῷ.»

Ἡ δὲ ὑπολαβοῦσα ἔφη· «Ἐκ τοῦ αὐτοῦ μὲν χωρίου ἡ ὁρμή ἔσται ὅθεν
περὶ καὶ ἐκεῖνος ἐμὲ ἐπεδέξατο γυμνήν, ὑπνωμένῳ δὲ ἡ ἐπιχείρησις
ἔσται.»

Ὡς δὲ ἤρτυσαν τὴν ἐπιβουλήν, νυκτὸς γενομένης - οὐ γὰρ ἐμετίετο ὁ
Γύγης, οὐδέ οἱ ἦν ἀπαλλαγὴ οὐδεμία, ἀλλ' ἔδεε ἢ αὐτὸν ἀπολωλέναι
ἢ Κανδαύλεα - εἶπετο ἐς τὸν θάλαμον τῆ γυναικί. Καί μιν ἐκείνη
ἐγχειρίδιον δοῦσα κατακρύπτει ὑπὸ τὴν αὐτὴν θύρην.

Καὶ μετὰ ταῦτα ἀναπαυομένου Κανδαύλεω ὑπεκδύς τε καὶ
ἀποκτείνας αὐτὸν ἔσχε καὶ τὴν γυναῖκα καὶ τὴν βασιληίην Γύγης· τοῦ
καὶ Ἀρχίλοχος ὁ Πάριος, κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον γενόμενος, ἐν ἰάμβῳ
τριμέτρῳ ἐπεμνήσθη.

Ἔσχε δὲ τὴν βασιληίην καὶ ἐκρατύνθη ἐκ τοῦ ἐν Δελφοῖσι
χρηστηρίου. Ὡς γὰρ δὴ οἱ Λυδοὶ δεινὸν ἐποιεῦντο τὸ Κανδαύλεω
πάθος καὶ ἐν ὅπλοισι ἦσαν, συνέβησαν ἐς τῷ τὸ οἱ τε τοῦ Γύγεω
στασιῶται καὶ οἱ λοιποὶ Λυδοί, ἦν μὲν [δὴ] τὸ χρηστήριον ἀνέλη μιν

βασιλέα εἶναι Λυδῶν, τόν δὲ βασιλεύειν, ἣν δὲ μὴ, ἀποδοῦναι ὀπίσω
ἔς Ἡρακλείδας τὴν ἀρχήν.

Ἀνεΐλέ τε δὴ τὸ χρηστήριον καὶ ἐβασίλευσε οὕτω Γύγης. Τοσόνδε
μέντοι εἶπε ἡ Πυθίη, ὡς Ἡρακλείδῃσι τίσις ἦξει ἐς τὸν πέμπτον
ἀπόγονον Γύγεω. Τούτου τοῦ ἔπεος Λυδοὶ τε καὶ οἱ βασιλέες αὐτῶν
λόγον οὐδένα ἐποιεῦντο, πρὶν δὴ ἐπετελέσθη.

Tekst 3 : Herodotos, *Historiai*, I.29-33 :

Κατεστραμμένων δὲ τούτων καὶ προσεπικτωμένου Κροΐσου Λυδοῖσι, ἀπικνέονται ἐς Σάρδις ἀκμαζούσας πλούτῳ ἄλλοι τε οἱ πάντες ἐκ τῆς Ἑλλάδος σοφισταί, οἱ τοῦτον τὸν χρόνον ἐτύγχανον ἐόντες, ὡς ἕκαστος αὐτῶν ἀπικνέοιτο, καὶ δὴ καὶ Σόλων ἀνὴρ Ἀθηναῖος, ὃς Ἀθηναίοισι νόμους κελεύσασι ποιήσας ἀπεδήμησε ἕτεα δέκα κατὰ θεωρίας πρόφασιν ἐκπλώσας, ἵνα δὴ μή τινα τῶν νόμων ἀναγκασθῆ, λῦσαι τῶν ἔθετο. Αὐτοὶ γὰρ οὐκ οἰοί τε ἦσαν αὐτὸ ποιῆσαι Ἀθηναῖοι· ὀρκίοισι γὰρ μεγάλοισι κατείχοντο δέκα ἕτεα χρῆσεσθαι νόμοισι τοὺς ἄν σφι Σόλων θῆται. Αὐτῶν δὴ ὧν τούτων καὶ τῆς θεωρίας ἐκδημήσας ὁ Σόλων εἵνεκεν ἐς Αἴγυπτον ἀπίκετο παρὰ Ἄμασιν καὶ δὴ καὶ ἐς Σάρδις παρὰ Κροῖσον. Απικόμενος δὲ ἐξεινίζετο ἐν τοῖσι βασιληίοισι ὑπὸ τοῦ Κροΐσου· μετὰ δὲ, ἡμέρη τρίτη ἢ τετάρτη,

κελεύσαντος Κροΐσου τὸν Σόλωνα θεράποντες περιῆγον κατὰ τοὺς
θησαυρούς καὶ ἐπεδείκνυσαν πάντα ἔοντα μεγάλα τε καὶ ὄλβια.

Θησάμενον δὲ μιν τὰ πάντα καὶ σκεψάμενον ὥς οἱ κατὰ καιρὸν ἦν,
εἶρετο ὁ Κροῖσος τάδε· “Ἐεῖνε Ἀθηναῖε, παρ’ ἡμέας γὰρ περὶ σέο
λόγος ἀπῖκται πολλὸς καὶ σοφίης εἵνεκεν τῆς σῆς καὶ πλάνης, ὡς
φιλοσοφῶν γῆν πολλὴν θεωρίας εἵνεκεν ἐπελήλυθας· νῦν ὦν ἕμερος
ἐπειρέσθαι μοι ἐπῆλθέ σε, εἴ τινα ἤδη πάντων εἶδες ὀλβιώτατον.” Ὁ
μὲν ἐλπίζων εἶναι ἀνθρώπων ὀλβιώτατος ταῦτα ἐπειρώτα, Σόλων δὲ
οὐδὲν ὑποθωπεύσας, ἀλλὰ τῷ ἔοντι χρησάμενος λέγει· “ὦ βασιλεῦ,
τέλλον Ἀθηναῖον.” Ἀποθωμάσας δὲ Κροῖσος τὸ λεχθὲν εἶρετο
ἐπιστρεφέως· “Κοίη δὴ κρίνεις τέλλον εἶναι ὀλβιώτατον;” Ὁ δὲ εἶπε·
“τέλλω τοῦτο μὲν τῆς πόλιος εὖ ἠκούσης παῖδες ἦσαν καλοὶ τε
κάγαθοί, καὶ σφι εἶδε ἅπασι τέκνα ἐκγεγόμενα καὶ πάντα

παραμείναντα· τοῦτο δὲ τοῦ βίου εὖ ἤκοντι, ὡς τὰ παρ' ἡμῖν, τελευτὴ τοῦ βίου λαμπροτάτη ἐπεγένετο· γενομένης γὰρ Ἀθηναίοισι μάχης πρὸς τοὺς ἀστυγείτονας ἐν Ἐλευσίनि βοηθήσας καὶ τροπὴν ποιήσας τῶν πολεμίων ἀπέθανε κάλλιστα, καὶ μιν Ἀθηναῖοι δημοσίῃ τε ἔθαψαν αὐτοῦ τῇ περ ἔπεσε καὶ ἐτίμησαν μεγάλως."

Ὡς δὲ τὰ κατὰ τὸν Τέλλον προετρέψατο ὁ Σόλων τὸν Κροῖσον εἶπας πολλά τε καὶ ὀλβία, ἐπειρώτα τίνα δεύτερον μετ' ἐκείνον ἴδοι, δοκέων πάγχυ δευτερεῖα γῶν οἴσεσθαι. Ὁ δ' εἶπε· "Κλέοβίν τε καὶ Βίτωνα. Τούτοισι γὰρ ἐοῦσι γένος Ἀργείοισι βίος τε ἀρκέων ὑπῆν, καὶ πρὸς τούτῳ ῥώμη σώματος τοιήδε· ἀεθλοφόροι τε ἀμφοτέρω ὁμοίως ἦσαν, καὶ δὴ καὶ λέγεται ὅδε ὁ λόγος· ἐούσης ὀρθῆς τῇ Ἥρῃ τοῖσι Ἀργείοισι ἔδεε πάντως τὴν μητέρα αὐτῶν ζεύγει κομισθῆναι ἐς τὸ ἱόν, οἱ δὲ σφι βόες ἐκ τοῦ ἀγροῦ οὐ παρεγίνοντο ἐν ὥρῃ· ἐκκλησιόμενοι δὲ τῇ

ὥρη οἱ νεηνῖαι ὑποδύντες αὐτοὶ ὑπὸ τὴν ζεύγλην εἶλκον τὴν ἄμαξαν,
ἐπὶ τῆς ἀμάξης δέ σφι ὠχέετο ἡ μήτηρ, σταδίους δὲ πέντε καὶ
τεσσεράκοντα διακομίσαντες ἀπίκοντο ἐς τὸ ἱρόν. Ταῦτα δέ σφι
ποιήσασι καὶ ὀφθεῖσι ὑπὸ τῆς πανηγύριος τελευτῆ τοῦ βίου ἀρίστη
ἐπεγένετο, διέδεξέ τε ἐν τούτοις ὁ θεὸς ὡς ἄμεινον εἶη ἀνθρώπῳ
τεθνάναι μᾶλλον ἢ ζῶειν. Ἀργεῖοι μὲν γὰρ περιστάντες ἐμακάριζον
τῶν νεηνιέων τὴν ῥώμην, αἱ δὲ Ἀργεῖαι τὴν μητέρα αὐτῶν, οἶων
τέκνων ἐκύρησε. Ἡ δὲ μήτηρ περιχαρῆς ἐοῦσα τῷ τε ἔργῳ καὶ τῇ
φήμῃ, στᾶσα ἀντίον τοῦ ἀγάλματος εὐχέτο Κλεόβι τε καὶ Βίτωνι τοῖσι
ἑαυτῆς τέκνοις, οἳ μιν ἐτίμησαν μεγάλως, τὴν θεὸν δοῦναι τὸ
ἀνθρώπῳ τυχεῖν ἀριστον ἐστί. Μετὰ ταύτην δὲ τὴν εὐχὴν ὡς ἔθυσάν
τε καὶ εὐωχήθησαν, κατακοιμηθέντες ἐν αὐτῷ τῷ ἱρῷ οἱ νεηνῖαι

οὐκέτι ἀνέστησαν ἀλλ' ἐν τέλει τούτῳ ἔσχοντο. Ἀργεῖοι δὲ σφέων εἰκόνας ποιησάμενοι ἀνέθεσαν ἐς Δελφοὺς ὡς ἀριστῶν γενομένων.”

Σόλων μὲν δὴ εὐδαιμονίης δευτερεῖα ἔνεμε τούτοισι, Κροῖσος δὲ σπερχθεὶς εἶπε· “ὦ ξεῖνε Ἀθηναῖε, ἢ δ' ἡμετέρη εὐδαιμονία οὕτω τοι ἀπέρριπται ἐς τὸ μηδὲν ὥστε οὐδὲ ἰδιωτέων ἀνδρῶν ἀξίους ἡμέας ἐποίησας;”

Ὁ δὲ εἶπε· “ὦ Κροῖσε, ἐπιστάμενόν με τὸ θεῖον πᾶν ἔὸν φθονερόν τε καὶ ταραχῶδες ἐπειρωτᾶς ἀνθρωπηίων πρηγμάτων πέρι. Ἐν γὰρ τῷ μακρῷ χρόνῳ πολλὰ μὲν ἐστὶ ἰδεῖν τὰ μή τις ἐθέλει, πολλὰ δὲ καὶ παθεῖν. Ἐς γὰρ ἑβδομήκοντα ἔτεα οὖρον τῆς ζόης ἀνθρώπῳ προτίθημι. Deze - dat zijn dus zeventig jaaromwentelingen - brengen 25.200 dagen met zich mee, als er niet een schrikkelmaand optreedt.

Maar als dus elk tweede jaar een maand langer zal worden, om er

natuurlijk voor te zorgen dat de seizoenen kloppen door op het juiste moment te verschijnen, dan blijken in de loop van de zeventig jaren er vijfendertig schrikkelmaanden te zijn, en uit die maanden 1.050 dagen.

Van het totaal van die dagen in de zeventig jaren – dat zijn er dus 26.250 –, brengt de ene absoluut geen enkele aangelegenheid mee gelijk aan de andere dag.

Οὕτω ὦν, ὦ Κροῖσε, πᾶν ἐστὶ ἄνθρωπος συμφορῆ.

Ἐμοὶ δὲ σὺ καὶ πλουτέειν μέγα φαίνεαι καὶ βασιλεὺς πολλῶν εἶναι ἀνθρώπων· ἐκεῖνο δὲ τὸ εἶρεό με οὐ κω σε ἐγὼ λέγω, πρὶν τελευτήσαντα καλῶς τὸν αἰῶνα πύθωμαι. Οὐ γάρ τι ὁ μέγα πλούσιος μᾶλλον τοῦ ἐπ' ἡμέρην ἔχοντος ὀλβιώτερος ἐστί, εἰ μὴ οἱ τύχη ἐπίσποιτο πάντα καλὰ ἔχοντα εὖ τελευτῆσαι τὸν βίον. Πολλοὶ μὲν γὰρ ζάπλουτοι ἀνθρώπων ἀνόλβιοι εἰσὶ, πολλοὶ δὲ μετρίως ἔχοντες

βίου εὐτυχέες. Ὁ μὲν δὴ μέγα πλούσιος, ἀνόλβιος δὲ, δυοῖσι προέχει
τοῦ εὐτυχέος μῶνον, οὗτος δὲ τοῦ πλουσίου καὶ ἀνόλβου πολλοῖσι· ὁ
μὲν ἐπιθυμίην ἐκτελέσαι καὶ ἄτην μεγάλην προσπεσοῦσαν ἐνεῖκαι
δυνατώτερος, ὁ δὲ τοῖσιδε προέχει ἐκείνου· ἄτην μὲν καὶ ἐπιθυμίην
οὐκ ὁμοίως δυνατὸς ἐκείνω ἐνεῖκαι, ταῦτα δὲ ἢ εὐτυχίη οἱ ἀπερύκει,
ἄπηρος δὲ ἐστί, ἄνουσος, ἀπαθῆς κακῶν, εὐπαις, εὐειδῆς· εἰ δὲ πρὸς
τούτοισι ἔτι τελευτήση τὸν βίον εὔ, οὗτος ἐκείνος τὸν σὺ ζητέεις, ὁ
ὄλβιος κεκλησθαι ἄξιος ἐστί· πρὶν δ' ἂν τελευτήση, ἐπισχεῖν, μηδὲ
καλέειν κω ὄλβιον ἀλλ' εὐτυχέα.

Τὰ πάντα μὲν νυν ταῦτα συλλαβεῖν ἄνθρωπον ἐόντα ἀδύνατον ἐστί,
ὥσπερ χωρῆ οὐδεμία καταρκέει πάντα ἐωυτῆ παρέχουσα, ἀλλὰ ἄλλο
μὲν ἔχει ἐτέρου δὲ ἐπιδέεται· ἢ δὲ ἂν τὰ πλεῖστα ἔχη, αὕτη ἀρίστη. Ὡς
δὲ καὶ ἀνθρώπου σῶμα ἐν οὐδὲν αὐταρκες ἐστί· τὸ μὲν γὰρ ἔχει,

ἄλλου δὲ ἐνδεὲς ἐστὶ· ὃς δ' ἂν αὐτῶν πλεῖστα ἔχων διατελέῃ καὶ
ἔπειτα τελευτήσῃ εὐχαρίστως τὸν βίον, οὗτος παρ' ἐμοὶ τὸ οὖνομα
τοῦτο, ὦ βασιλεῦ, δίκαιος ἐστὶ φέρεσθαι. Σκοπέειν δὲ χρῆ παντὸς
χρήματος τὴν τελευτήν, κῆ ἀποβήσεται· πολλοῖσι γὰρ δὴ ὑποδέξας
ὄλβον ὁ θεὸς προορίζους ἀνέτρεψε.” Ταῦτα λέγων τῷ Κροίσῳ οὐ κως
οὔτε ἐχαρίζετο, οὔτε λόγου μιν ποιησάμενος οὐδενὸς ἀποπέμπεται,
κάρτα δόξας ἀμαθέα εἶναι, ὃς
τὰ παρεόντα ἀγαθὰ μετεῖς τὴν
τελευτήν παντὸς χρήματος
ὄρᾳν ἐκέλευε.

Tekst 4 : Herodotos, *Historiai*, I.86-88 :

Οἱ δὲ Πέρσαι τὰς τε δὴ Σάρδις ἔσχον καὶ αὐτὸν Κροῖσον ἐζώγησαν, ἄρξαντα ἕτεα τεσσερεσκαίδεκα καὶ τεσσερεσκαίδεκα ἡμέρας πολιορκηθέντα, κατὰ τὸ χρηστήριόν τε καταπαύσαντα τὴν ἑωυτοῦ μεγάλην ἀρχήν. λαβόντες δὲ αὐτὸν οἱ Πέρσαι ἤγαγον παρὰ Κῦρον. Ὁ δὲ συννήσας πυρὴν μεγάλην ἀνεβίβασε ἐπ' αὐτὴν τὸν Κροῖσόν τε ἐν πέδησι δεδεμένον καὶ δις ἑπτὰ Λυδῶν παρ' αὐτὸν παῖδας, ἐν νόῳ ἔχων εἴτε δὴ ἀκροθίνια ταῦτα καταγιεῖν θεῶν ὅτεω δὴ, εἴτε καὶ εὐχὴν ἐπιτελέσαι θέλων, εἴτε καὶ πυθόμενος τὸν Κροῖσον εἶναι θεοσεβέα τοῦδε εἵνεκεν ἀνεβίβασε ἐπὶ τὴν πυρὴν, βουλόμενος εἰδέναι εἴ τις μιν δαιμόνων ῥύσεται τοῦ μὴ ζῶντα κατακαυθῆναι. Τὸν μὲν δὴ ποιέειν ταῦτα· τῷ δὲ Κροῖσῳ ἔστεῶτι ἐπὶ τῆς πυρῆς ἐσελθεῖν, καίπερ ἐν κακῷ ἔόντι τοσοῦτω, τὸ τοῦ Σόλωνος ὥς οἱ εἶη σὺν θεῷ εἰρημένον, τὸ

μηδένα εἶναι τῶν ζώντων ὄλβιον. ὡς δὲ ἄρα μιν προσστήναι τοῦτο, ἀνενεικάμενόν τε καὶ ἀναστενάξαντα ἐκ πολλῆς ἡσυχίης ἐς τρεῖς ὀνομάσαι "Σόλων."

Καὶ τὸν Κῦρον ἀκούσαντα κελεύσαι τοὺς ἐρμηνέας ἐπειρέσθαι τὸν Κροῖσον τίνα τοῦτον ἐπικαλέοιτο, καὶ τοὺς προσελθόντας ἐπειρωτᾶν. Κροῖσον δὲ τέως μὲν σιγὴν ἔχειν εἰρωτώμενον, μετὰ δὲ ὡς ἠναγκάζετο, εἰπεῖν "τὸν ἂν ἐγὼ πᾶσι τυράννοισι προετίμησα μεγάλων χρημάτων ἐς λόγους ἐλθεῖν." ὡς δὲ σφι ἄσημα ἔφραζε, πάλιν ἐπειρώτων τὰ λεγόμενα. Λιπαρέοντων δὲ αὐτῶν καὶ ὄχλον παρεχόντων, ἔλεγε δὴ ὡς ἦλθε ἀρχὴν ὁ Σόλων ἐὼν Ἀθηναῖος, καὶ θεησάμενος πάντα τὸν ἐωυτοῦ ὄλβον ἀποφλαυρίσειε οἷα δὴ εἶπας, ὡς τε αὐτῷ πάντα ἀποβεβήκοι τῇ περ ἐκεῖνος εἶπε, οὐδέν τι μᾶλλον ἐς ἐωυτὸν λέγων ἢ οὐκ ἐς ἅπαν τὸ ἀνθρώπινον καὶ μάλιστα τοὺς

παρὰ σφίσι αὐτοῖσι ὀλβίους δοκέοντας εἶναι. τὸν μὲν Κροῖσον ταῦτα ἀπηγέεσθαι, τῆς δὲ πυρῆς ἤδη ἀμμένης καίεσθαι τὰ περιέσχατα. Καὶ τὸν Κῦρον ἀκούσαντα τῶν ἐρμηνέων τὰ Κροῖσος εἶπε, μεταγνόντα τε καὶ ἐννώσαντα ὅτι καὶ αὐτὸς ἄνθρωπος ἐὼν ἄλλον ἄνθρωπον, γενόμενον ἐωυτοῦ εὐδαιμονίῃ οὐκ ἐλάσσω, ζῶντα πυρὶ διδοίῃ, πρὸς τε τούτοισι δείσαντα τὴν τίσιν καὶ ἐπιλεξάμενον ὡς οὐδὲν εἶη τῶν ἐν ἀνθρώποισι ἀσφαλέως ἔχον, κελεύειν σβεννύναι τὴν ταχίστην τὸ καιόμενον πῦρ καὶ καταβιβάζειν Κροῖσόν τε καὶ τοὺς μετὰ Κροῖσου. καὶ τοὺς πειρωμένους οὐ δύνασθαι ἔτι τοῦ πυρὸς ἐπικρατῆσαι.

Ἐνθαῦτα λέγεται ὑπὸ Λυδῶν Κροῖσον μαθόντα τὴν Κύρου μετάγνωσιν, ὡς ὥρα πάντα μὲν ἄνδρα σβεννύντα τὸ πῦρ, δυναμένους δὲ οὐκέτι καταλαβεῖν, ἐπιβώσασθαι τὸν Ἀπόλλωνα ἐπικαλεόμενον, εἴ τί οἱ κεχαρισμένον ἐξ αὐτοῦ ἐδώρηθη, παραστήναι

καὶ ῥύσασθαι αὐτὸν ἐκ τοῦ παρεόντος κακοῦ. Τὸν μὲν δακρύνοντα ἐπικαλέεσθαι τὸν θεόν, ἐκ δὲ αἰθρίας τε καὶ νηνεμίης συνδραμεῖν ἕξαπίνης νέφεα καὶ χειμῶνά τε καταρῶραγῆναι καὶ ὕσαι ὕδατι λαβροτάτῳ, κατασβεσθῆναί τε τὴν πυρῆν. οὕτω δὴ μαθόντα τὸν Κῦρον ὡς εἶη ὁ Κροῖσος καὶ θεοφιλῆς καὶ ἀνὴρ ἀγαθός, καταβιβάσαντα αὐτὸν ἀπὸ τῆς πυρῆς εἰρέεσθαι τάδε. "Κροῖσε, τίς σε ἀνθρώπων ἀνέγνωσε ἐπὶ γῆν τὴν ἐμὴν στρατευσάμενον πολέμιον ἀντὶ φίλου ἐμοὶ καταστῆναι;" Ὁ δὲ εἶπε· "ὦ βασιλεῦ, ἐγὼ ταῦτα ἔπραξα τῇ σῇ μὲν εὐδαιμονίῃ, τῇ ἐμεωυτοῦ δὲ κακοδαιμονίῃ, αἴτιος δὲ τούτων ἐγένετο ὁ Ἑλλήνων θεὸς ἐπαείρας ἐμὲ στρατεύεσθαι. Οὐδεὶς γὰρ οὕτω ἀνόητος ἐστὶ ὅστις πόλεμον πρὸ εἰρήνης αἰρέεται· ἐν μὲν γὰρ τῇ οἱ παῖδες τοὺς πατέρας θάπτουσι, ἐν δὲ τῷ οἱ πατέρες τοὺς παῖδας. Ἀλλὰ ταῦτα δαίμοσί κού φίλον ἦν οὕτω γενέεσθαι." Ὁ μὲν

ταῦτα ἔλεγε, Κῦρος δὲ αὐτὸν λύσας κατεισέ τε ἐγγὺς ἑωυτοῦ καὶ
κάρτα ἐν πολλῇ προμηθίῃ εἶχε, ἀπεθώμαζέ τε ὀρέων καὶ αὐτὸς καὶ οἱ
περὶ ἐκεῖνον ἔόντες πάντες. ὁ δὲ συννοίῃ ἐχόμενος ἤσυχος ἦν.

Μετὰ δὲ ἐπιστραφεῖς τε καὶ ἰδόμενος τοὺς Πέρσας τὸ τῶν Λυδῶν
ἄστῳ κεραΐζοντας εἶπε "ὦ βασιλεῦ, κότερον λέγειν πρὸς σὲ τὰ νοέων
τυγχάνω ἢ σιγᾶν ἐν τῷ παρεόντι χρή;" Κῦρος δὲ μιν θαρσέοντα
ἐκέλευε λέγειν ὅ τι βούλοιο. ὁ δὲ αὐτὸν εἰρώτα λέγων 88.3 "οὗτος ὁ
πολλὸς ὄμιλος τί ταῦτα πολλῇ σπουδῇ ἐργάζεται;" ὁ δὲ εἶπε "πόλιν
τε τὴν σὴν διαρπάζει καὶ χρήματα τὰ σὰ διαφορέει." Κροῖσος δὲ
ἀμείβετο "οὔτε πόλιν τὴν ἐμὴν οὔτε χρήματα τὰ ἐμὰ διαρπάζει· οὐδὲν
γὰρ ἐμοὶ ἔτι τούτων μέτα· ἀλλὰ φέρουσί τε καὶ ἄγουσι τὰ σά."

Tekst 5 : Herodotos, *Historiai*, I.107-122 :

Ἐκδέκεται δὲ Ἀστυάγης Κυαξάρω παῖς τὴν βασιληίην. καὶ οἱ ἐγένετο
θυγάτηρ τῆ οὐνομα ἔθετο Μανδάνην· τὴν ἐδόκεε Ἀστυάγης ἐν τῷ
ὑπνώ οὐρῆσαι τοσοῦτον ὥστε πληῖσαι μὲν τὴν ἑωυτοῦ πόλιν,
ἐπικατακλύσαι δὲ καὶ τὴν Ἀσίην πᾶσαν. Ὑπερθέμενος δὲ τῶν Μάγων
τοῖσι ὄνειροπόλοισι τὸ ἐνύπνιον, ἐφοβήθη παρ' αὐτῶν αὐτὰ ἕκαστα
μαθῶν. Μετὰ δὲ τὴν Μανδάνην ταύτην ἐοῦσαν ἤδη ἀνδρὸς ὠραίην
Μήδων μὲν τῶν ἑωυτοῦ ἀξίων οὐδενὶ διδοῖ γυναῖκα, δεδοικῶς τὴν
ᾧψιν· ὁ δὲ Πέρση διδοῖ τῷ οὐνομα ἦν Καμβύσης, τὸν εὗρισκε οἰκίης
μὲν ἐόντα ἀγαθῆς τρόπου δὲ ἡσυχίου, πολλῶ ἔνερθε ἄγων αὐτὸν
μέσου ἀνδρὸς Μήδου.

Συνοικεούσης δὲ τῷ Καμβύση τῆς Μανδάνης, ὁ Ἀστυάγης τῷ πρώτῳ
ἔτει εἶδε ἄλλην ᾧψιν, ἐδόκεε δὲ οἱ ἐκ τῶν αἰδοίων τῆς θυγατρὸς

ταύτης φῦναι ἄμπελον, τὴν δὲ ἄμπελον ἐπισχεῖν τὴν Ἀσίην πᾶσαν.

Ἰδὼν δὲ τοῦτο καὶ ὑπερθέμενος τοῖσι ὄνειροπόλοισι, μετεπέμψατο ἐκ τῶν Περσέων τὴν θυγατέρα ἐπίτεκα εὐῶσαν, ἀπικομένην δὲ ἐφύλασσε βουλόμενος τὸ γενόμενον ἐξ αὐτῆς διαφθεῖραι· ἐκ γὰρ οἱ τῆς ὄψιος οἱ τῶν Μάγων ὄνειροπόλοι ἐσήμαινον ὅτι μέλλοι ὁ τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ γόνος βασιλεύσειν ἀντὶ ἐκείνου.

Ταῦτα δὴ ὦν φυλασσόμενος ὁ Ἀστυάγης, ὡς ἐγένετο ὁ Κῦρος, καλέσας Ἄρπαγον ἄνδρα οἰκίῳ καὶ πιστότατόν τε Μήδων καὶ πάντων ἐπίτροπον τῶν ἐωυτοῦ, ἔλεγέ οἱ τοιάδε. "Ἄρπαγε, προῆγμα τὸ ἄν τοι προσθέω, μηδαμῶς παραχρήση, μηδὲ ἐμέ τε παραβάλῃ καὶ ἄλλους ἐλόμενος ἐξ ὑστέρης σοὶ αὐτῶ περιπέσης· λάβε τὸν Μανδάνη ἔτεκε παῖδα, φέρων δὲ ἐς σεωυτοῦ ἀπόκτεινον, μετὰ δὲ θάψον τρόπῳ ὅτεω αὐτὸς βούλει." Ὁ δὲ ἀμείβεται "ὦ βασιλεῦ, οὔτε ἄλλοτε κω

παρεΐδες ἀνδρὶ τῷδε ἄχαρι οὐδέν, φυλασσόμεθα δὲ ἐς σὲ καὶ ἐς τὸν μετέπειτα χρόνον μηδὲν ἕξαμαρτεῖν. ἀλλ' εἴ τοι φίλον τοῦτο οὕτω γίνεσθαι, χρὴ δὴ τό γε ἔμὸν ὑπηρετέεσθαι ἐπιτηδέως."

Τούτοισι ἀμειψάμενος ὁ Ἄρπαγος, ὡς οἱ παρεδόθη τὸ παιδίον κεκοσμημένον τὴν ἐπὶ θανάτῳ ἦε κλαίων ἐς τὰ οἰκία· παρελθὼν δὲ ἔφραζε τῇ ἑωυτοῦ γυναικὶ τὸν πάντα Ἀστυάγεος ῥηθέντα λόγον. Ἡ δὲ πρὸς αὐτὸν λέγει "νῦν ὧν τί σοὶ ἐν νόῳ ἐστὶ ποιέειν;" ὁ δὲ ἀμείβεται "οὐ τῇ ἐνετέλλετο Ἀστυάγης, οὐδ' εἰ παραφρονήσει τε καὶ μανέεται κάκιον ἢ νῦν μαίνεται, οὐ οἱ ἔγωγε προσθήσομαι τῇ γνώμῃ οὐδὲ ἐς φόνον τοιοῦτον ὑπηρετήσω. Πολλῶν δὲ εἵνεκα οὐ φονεύσω μιν, καὶ ὅτι αὐτῷ μοι συγγενῆς ἐστὶ ὁ παῖς, καὶ ὅτι Ἀστυάγης μὲν ἐστὶ γέρον καὶ ἄπαις ἔρσηνος γόνου· εἰ δ' ἐθελήσει τούτου τελευτήσαντος ἐς τὴν θυγατέρα ταύτην ἀναβῆναι ἢ τυραννίς, τῆς νῦν τὸν υἱὸν

κτείνει δι' ἐμεῦ, ἄλλο τι ἢ λείπεται τὸ ἐνθεῦτεν ἐμοὶ κινδύνων ὁ μέγιστος ; ἀλλὰ τοῦ μὲν ἀσφαλέος εἵνεκα ἐμοὶ δεῖ τοῦτον τελευτᾶν τὸν παῖδα, δεῖ μέντοι τῶν τινα Ἀστυάγεος αὐτοῦ φονέα γενέσθαι καὶ μὴ τῶν ἐμῶν."

Ταῦτα εἶπε καὶ αὐτίκα ἄγγελον ἔπεμπε ἐπὶ τῶν βουκόλων τῶν Ἀστυάγεος τὸν ἠπίστατο νομάς τε ἐπιτηδεοτάτας νέμοντα καὶ ὄρεα θηριωδέστατα· τῷ οὖνομα ἦν Μιτραδάτης, συνοίκεε δὲ ἑωυτοῦ συνδούλη, οὖνομα δὲ τῇ γυναικὶ ἦν τῇ συνοίκεε Κυνῶ κατὰ τὴν Ἑλλήνων γλῶσσαν, κατὰ δὲ τὴν Μηδικὴν Σπακῶ· τὴν γὰρ κύνα καλέουσι σπάκα Μῆδοι.

...

Ἄμα δὲ ταῦτα ἔλεγε ὁ βουκόλος καὶ ἐκκαλύψας ἀπεδείκνυε. ἦ δὲ ὡς εἶδε τὸ παιδίον μέγα τε καὶ εὐεῖδές ἐόν, δακρύσασα καὶ λαβομένη τῶν

γουνάτων τοῦ ἀνδρὸς ἐχρήιζε μηδεμιῇ τέχνῃ ἐκθειναί μιν. Ὁ δὲ οὐκ ἔφη οἷός τ' εἶναι ἄλλως αὐτὰ ποιέειν· ἐπιφοιτήσιν γὰρ κατασκόπους ἐξ Ἀρπάγου ἐποψομένους, ἀπολέεσθαί τε κάκιστα ἦν μὴ σφρα ποιήση. ὡς δὲ οὐκ ἔπειθε ἄρα τὸν ἄνδρα, δευτέρα λέγει ἡ γυνὴ τάδε. "ἐπεὶ τοίνυν οὐ δύναμαί σε πείθιν μὴ ἐκθειναί, σὺ δὲ ὦδε ποιήσον, εἰ δὴ πᾶσα ἀνάγκη ὀφθῆναι ἐκκείμενον. τέτοκα γὰρ καὶ ἐγώ, τέτοκα δὲ τεθνεός. Τοῦτο μὲν φέρων πρόθεσ, τὸν δὲ τῆς Ἀστυάγεος θυγατρὸς παῖδα ὡς ἐξ ἡμέων ἐόντα τρέφωμεν. καὶ οὕτω οὔτε σὺ ἀλώσειαι ἀδικέων τοὺς δεσπότας οὔτε ἡμῖν κακῶς βεβουλευμένα ἔσται· ὃ τε γὰρ τεθνεὼς βασιληίης ταφῆς κυρήσει καὶ ὁ περιεὼν οὐκ ἀπολέει τὴν ψυχὴν." Κάρτα τε ἔδοξε τῷ, βουκόλω πρὸς τὰ παρεόντα εὖ λέγειν ἡ γυνή, καὶ αὐτίκα ἐποίηε ταῦτα· τὸν μὲν ἔφερε θανατώσων παῖδα, τοῦτον μὲν παραδιδοῖ τῇ ἐωυτοῦ γυναικί, τὸν δὲ ἐωυτοῦ ἐόντα νεκρὸν

λαβὼν ἔθηκε εἰς τὸ ἄγγος ἐν τῷ ἔφερε τὸν ἕτερον· κοσμήσας δὲ τῷ κόσμῳ παντὶ τοῦ ἑτέρου παιδός, φέρων εἰς τὸ ἐρημότατον τῶν ὀρέων τίθει.

Ὡς δὲ τρίτη ἡμέρη τῷ παιδίῳ ἐκκειμένῳ ἐγένετο, ἦγε εἰς πόλιν ὁ βουκόλος, τῶν τινα προβοσκῶν φύλακον αὐτοῦ καταλιπὼν, ἐλθὼν δὲ εἰς τοῦ Ἀρπάγου ἀποδεικνύει ἔφη ἕτοιμος εἶναι τοῦ παιδίου τὸν νέκυν. Πέμψας δὲ ὁ Ἄρπαγος τῶν ἑωυτοῦ δορυφόρων τοὺς πιστοτάτους εἶδέ τε διὰ τούτων καὶ ἔθαψε τοῦ βουκόλου τὸ παιδίον, καὶ τὸ μὲν ἐτέθαπτο, τὸν δὲ ὕστερον τούτων Κῦρον ὀνομασθέντα παραλαβοῦσα ἔτρεφε ἡ γυνὴ τοῦ βουκόλου, οὐνομα ἄλλο κού τι καὶ οὐ Κῦρον θεμένη.

Καὶ ὅτε ἦν δεκαέτης ὁ παῖς, προῆγμα εἰς αὐτὸν τοιόνδε γενόμενον ἐξέφηνέ μιν. ἔπαιζε ἐν τῇ κώμῃ ταύτῃ ἐν τῇ ἦσαν καὶ αἱ βουκολίαι

αὐται, ἔπαιζε δὲ μετ' ἄλλων ἡλίκων ἐν ὁδῷ. καὶ οἱ παῖδες παίζοντες
εἶλοντο ἐωυτῶν βασιλέα εἶναι τοῦτον δὴ τὸν τοῦ βουκόλου ἐπίκλησιν
παῖδα. Ὁ δὲ αὐτῶν διέταξε τοὺς μὲν οἰκίας οἰκοδομέειν, τοὺς δὲ
δορυφόρους εἶναι, τὸν δὲ κου τινὰ αὐτῶν ὀφθαλμὸν βασιλέος εἶναι,
τῷ δὲ τινὶ τὰς ἀγγελίας φέρειν ἐδίδου γέρας, ὡς ἐκάστῳ ἔργον
προστάσσω. Εἷς δὴ τούτων τῶν παίδων συμπαίζων, ἐὼν
Ἀρτεμβάρεος παῖς ἀνδρὸς δοκίμου ἐν Μήδοισι, οὐ γὰρ δὴ ἐποίησε τὸ
προσταχθὲν ἐκ τοῦ Κύρου, ἐκέλευε αὐτὸν τοὺς ἄλλους παῖδας
διαλαβεῖν, πειθομένων δὲ τῶν παίδων ὁ Κῦρος τὸν παῖδα τρηχέως
κάρτα περιέσπε μαστιγέων. Ὁ δὲ ἐπεῖτε μετείθη τάχιστα, ὡς γε δὴ
ἀνάξια ἐωυτοῦ παθῶν, μᾶλλον τι περιημέκτεε, κατελθὼν δὲ ἐς πόλιν
πρὸς τὸν πατέρα ἀποικτίζετο τῶν ὑπὸ Κύρου ἦντησε, λέγων δὲ οὐ
Κύρου – οὐ γὰρ κω ἦν τοῦτο τοῦνομα –, ἀλλὰ πρὸς τοῦ βουκόλου τοῦ

Ἀστυάγεος παιδός. Ὁ δὲ Ἀρτεμβάρης ὀργῇ ὡς εἶχε ἐλθὼν παρὰ τὸν Ἀστυάγεα καὶ ἅμα ἀγόμενος τὸν παῖδα ἀνάρσια πρήγματα ἔφη πεπονθέναι, λέγων "ὦ βασιλεῦ, ὑπὸ τοῦ σου δούλου, βουκόλου δὲ παιδὸς ὧδε περιωβρίσμεθα," δεικνὺς τοῦ παιδὸς τοὺς ὤμους.

Ἀκούσας δὲ καὶ ἰδὼν Ἀστυάγης, θέλων τιμωρῆσαι τῷ παιδί τιμῆς τῆς Ἀρτεμβάρεος εἵνεκα, μετεπέμπετο τὸν τε βουκόλον καὶ τὸν παῖδα.

ἐπεῖτε δὲ παρῆσαν ἀμφοτέρω, βλέψας πρὸς τὸν Κῦρον ὁ Ἀστυάγης ἔφη· "Σὺ δὴ ἐὼν τοῦδε τοιούτου ἐόντος παῖς ἐτόλμησας τὸν τοῦδε παῖδα ἐόντος πρώτου παρ' ἐμοὶ ἀεικείῃ τοιῆδε περισπεῖν;" Ὁ δὲ ἀμείβετο ᾧδε. "ὦ δέσποτα, ἐγὼ ταῦτα τοῦτον ἐποίησα σὺν δίκῃ. οἱ γάρ με ἐκ τῆς κώμης παῖδες, τῶν καὶ ὅδε ἦν, παίζοντες σφέων αὐτῶν ἐστήσαντο βασιλέα· ἐδόκεον γὰρ σφί εἶναι ἐς τοῦτο ἐπιτηδεότατος. Οἱ μὲν νῦν ἄλλοι παῖδες τὰ ἐπιτασσόμενα ἐπετέλεον, οὗτος δὲ

ἀνηκούστεέ τε καὶ λόγον εἶχε οὐδένα, ἐς ὃ ἔλαβὲ τὴν δίκην. εἰ ὦν δὴ τοῦδε εἵνεκα ἄξιός τευ κακοῦ εἰμί, ὅδε τοὶ πάρειμι." Ταῦτα λέγοντος τοῦ παιδὸς τὸν Ἀστυάγεα ἐσήιε ἀνάγνωσις αὐτοῦ, καὶ οἱ ὅ τε χαρακτήρ τοῦ προσώπου προσφέρεσθαι ἐδόκεε ἐς ἑωυτὸν καὶ ἡ ὑπόκρισις ἐλευθερωτέρη εἶναι, ὅ τε χρόνος τῆς ἐκθέσιος τῇ ἡλικίῃ τοῦ παιδὸς ἐδόκεε συμβαίνειν.

Ἐκπλαγεῖς δὲ τούτοισι ἐπὶ χρόνον ἀφθογγος ἦν· μόγις δὲ δὴ κοτε ἀνενοιχθεῖς εἶπε, θέλων ἐκπέμψαι τὸν Ἀρτεμβάρεα, ἵνα τὸν βουκόλον μούνον λαβὼν βασανίσῃ, "Ἀρτέμβαρες, ἐγὼ ταῦτα ποιήσω ὥστε σὲ καὶ τὸν παῖδα τὸν σὸν μηδὲν ἐπιμέμφασθαι." Τὸν μὲν δὴ Ἀρτεμβάρεα πέμπει, τὸν δὲ Κῦρον ἤγον ἔσω οἱ θεράποντες κελεύσαντος τοῦ Ἀστυάγεος, ἐπεὶ δὲ ὑπελέλειπτο ὁ βουκόλος μούνος μουνόθεν, τάδε αὐτὸν εἶρετο ὁ Ἀστυάγεος, κόθεν λάβοι τὸν παῖδα καὶ

τίς εἶη ὁ παραδούς. Ὁ δὲ ἐξ ἑωυτοῦ τε ἔφη γεγονέναι καὶ τὴν τεκοῦσαν αὐτὸν εἶναι ἔτι παρ' ἑωυτῶ. Ἀστυάγης δὲ μιν οὐκ εὖ βουλευέσθαι ἔφη ἐπιθυμέοντα ἐς ἀνάγκας μεγάλας ἀπικνέεσθαι, ἅμα τε λέγων ταῦτα ἐσήμαινε τοῖσι δορυφόροισι λαμβάνειν αὐτόν. Ὁ δὲ ἀγόμενος ἐς τὰς ἀνάγκας οὕτω δὴ ἔφαινε τὸν ἐόντα λόγον· ἀρχόμενος δὲ ἀπ' ἀρχῆς διεξήιε τῇ ἀληθείῃ χρεώμενος, καὶ κατέβαινε ἐς λιτάς τε καὶ συγγνώμην ἑωυτῶ κελεύων ἔχειν αὐτόν.

...

Ἄρπαγος μὲν ὡς ἤκουσε ταῦτα, προσκυνήσας καὶ μεγάλα ποιησάμενος ὅτι τε ἡ ἀμαρτὰς οἱ ἐς δέον ἐγεγόνεε καὶ ὅτι ἐπὶ τύχησι χρηστῆσι ἐπὶ δεῖπνον ἐκέκλητο, ἦιε ἐς τὰ οἰκία. Ἐσελθὼν δὲ τὴν ταχίστην, ἣν γὰρ οἱ παῖς εἷς μόνος ἔτεα τρία καὶ δέκα κου μάλιστα γεγονώς, τοῦτον ἐκπέμπεν ἰέναι τε κελεύων ἐς Ἀστυάγεος καὶ

ποιέειν ὅ τι ἂν ἐκεῖνος κελεύη, αὐτὸς δὲ περιχαρῆς ἔων φράζει τῇ
γυναικὶ τὰ συγκυρήσαντα.

Ἀστυάγης δέ, ὡς οἱ ἀπίκετο ὁ Ἀρπάγου παῖς, σφάξας αὐτὸν καὶ κατὰ
μέλεα διελὼν τὰ μὲν ὥπτησε τὰ δὲ ἤψησε τῶν κρεῶν, εὖτυκα δὲ
ποιησάμενος εἶχε ἔτοιμα. Ἐπεῖτε δὲ τῆς ὥρης γινομένης τοῦ δείπνου
παρῆσαν οἱ τε ἄλλοι δαιτυμόνες καὶ ὁ Ἄρπαγος, τοῖσι μὲν ἄλλοισι καὶ
αὐτῷ Ἀστυάγει παρετιθέατο τράπεζαι ἐπίπλευαι μηλέων κρεῶν,
Ἀρπάγῳ δὲ τοῦ παιδὸς τοῦ ἑωυτοῦ, πλήν κεφαλῆς τε καὶ ἄκρων
χειρῶν τε καὶ ποδῶν, τᾶλλα πάντα· ταῦτα δὲ χωρὶς ἔκειτο ἐπὶ κανέῳ
κατακεκαλυμμένα.

Ὡς δὲ τῷ Ἀρπάγῳ ἐδόκεε ἄλις ἔχειν τῆς βορῆς, Ἀστυάγης εἶρετό μιν
εἰ ἡσθείη τι τῇ θοίνῃ. φαμένου δὲ Ἀρπάγου καὶ κάρτα ἡσθῆναι,
παρέφερον τοῖσι προσέκειτο τὴν κεφαλὴν τοῦ παιδὸς

κατακεκαλυμμένην καὶ τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας, Ἄρπαγον δὲ ἐκέλευον προσστάντες ἀποκαλύπτειν τε καὶ λαβεῖν τὸ βούλεται αὐτῶν. Πειθόμενος δὲ ὁ Ἄρπαγος καὶ ἀποκαλύπτων ὄρᾳ τοῦ παιδὸς τὰ λείμματα, ἰδὼν δὲ οὔτε ἐξεπλάγη ἐντός τε ἑωυτοῦ γίνεται. εἶρετο δὲ αὐτὸν ὁ Ἀστυάγης εἰ γινώσκοι ὅτευ θηρίου κρέα βεβρώκοι. Ὁ δὲ καὶ γινώσκειν ἔφη καὶ ἀρεστὸν εἶναι πᾶν τὸ ἂν βασιλεὺς ἔρδη. τούτοισι δὲ ἀμειψάμενος καὶ ἀναλαβὼν τὰ λοιπὰ τῶν κρεῶν ἦιε ἐς τὰ οἰκία, ἐνθεῦτεν δὲ ἔμελλε, ὡς ἐγὼ δοκέω, ἀλίσας θάψειν τὰ πάντα.

Ἀρπάγῳ μὲν Ἀστυάγης δίκην ταύτην ἐπέθηκε, Κύπου δὲ πέρι βουλευῶν ἐκάλεε τοὺς αὐτοὺς τῶν Μάγων οἱ τὸ ἐνύπνιον οἱ ταύτη ἔκριναν. ἀπικομένους δὲ εἶρετο ὁ Ἀστυάγης τῇ ἔκρινάν οἱ τὴν ὄψιν. οἱ δὲ κατὰ ταῦτα εἶπαν λέγοντες ὡς βασιλεῦσαι χρῆν τὸν παῖδα, εἰ ἐπέζωσε καὶ μὴ ἀπέθανε πρότερον. Ὁ δὲ ἀμείβεται αὐτοὺς τοῖσιδε.

"Ἔστι τε ὁ παῖς καὶ περίεστι, καὶ μιν ἐπ' ἀγροῦ διαιτώμενον οἱ ἐκ τῆς κώμης παῖδες ἐστήσαντο βασιλέα. ὁ δὲ πάντα ὅσα περ οἱ ἀληθεί λόγω βασιλέες ἐτελέωσε ποιήσας· καὶ γὰρ δορυφόρους καὶ θυρωροὺς καὶ ἀγγελιφόρους καὶ τὰ λοιπὰ πάντα διατάξας ἤρχε. Καὶ νῦν ἐς τί ὑμῖν ταῦτα φαίνεται φέρειν ;"

Εἶπαν οἱ Μάγοι· "Εἰ μὲν περίεστί τε καὶ ἐβασίλευσε ὁ παῖς μὴ ἐκ προνοίης τινός, θάρσεέ τε τούτου εἵνεκα καὶ θυμὸν ἔχε ἀγαθόν· οὐ γὰρ ἔτι τὸ δεύτερον ἄρχει. παρὰ σμικρὰ γὰρ καὶ τῶν λογίων ἡμῖν ἔνια κεχώρηκε, καὶ τὰ γε τῶν ὄνειράτων ἐχόμενα τελέως ἐς ἀσθενὲς ἔρχεται." Αμείβεται ὁ Αστυάγης τοῖσιδε· "Καὶ αὐτὸς ὦ Μάγοι ταύτη πλείστος γνώμην εἰμί, βασιλέος ὀνομασθέντος τοῦ παιδὸς ἐξήκειν τε τὸν ὄνειρον καὶ μοι τὸν παῖδα τοῦτον εἶναι δεινὸν ἔτι οὐδέν. ὅμως μὲν

γέ τοι συμβουλεύσατέ μοι εὖ περισκεψάμενοι τὰ μέλλει
ἀσφαλέστατα εἶναι οἴκῳ τε τῷ ἐμῷ καὶ ὑμῖν."

Εἶπαν πρὸς ταῦτα οἱ Μάγοι· "ὦ βασιλεῦ, καὶ αὐτοῖσι ἡμῖν περὶ
πολλοῦ ἐστι κατορθοῦσθαι ἀρχὴν τὴν σὴν. κείνως μὲν γὰρ
ἀλλοτριοῦται ἐς τὸν παῖδα τοῦτον περιουῖσα ἐόντα Πέρσῃν, καὶ ἡμεῖς
ἐόντες Μῆδοι δουλούμεθά τε καὶ λόγου οὐδενὸς γινόμεθα πρὸς
Περσέων, ἐόντες ξεῖνοι· σέο δ' ἐνεστεῶτος βασιλέος, ἐόντος
πολιήτεω, καὶ ἄρχομεν τὸ μέρος καὶ τιμὰς πρὸς σέο μεγάλας ἔχομεν.
Οὕτω ὦν πάντως ἡμῖν σέο καὶ τῆς σῆς ἀρχῆς προοπτεόν ἐστί. καὶ νῦν
εἰ φοβερόν τι ἐνωρῶμεν, πᾶν ἂν σοὶ προεφράζομεν. νῦν δὲ
ἀποσκήψαντος τοῦ ἐνυπνίου ἐς φαῦλον, αὐτοί τε θαρσέομεν καὶ σοὶ
ἕτερα τοιαῦτα παρακελευόμεθα. τὸν δὲ παῖδα τοῦτον ἐξ ὀφθαλμῶν
ἀπόπεμψαι ἐς Πέρσας τε καὶ τοὺς γειναμένους." Ἀκούσας ταῦτα ὁ

Ἀστυάγης ἐχάρη τε καὶ καλέσας τὸν Κῦρον ἔλεγέ οἱ τάδε. "ὦ παῖ, σὲ γὰρ ἐγὼ δι' ὄψιν ὀνείρου οὐ τελέην ἠδίκεον, τῇ σεωυτοῦ δὲ μοίρη περίεις· νῦν ὦν ἴθι χαίρων ἐς Πέρσας, πομποὺς δὲ ἐγὼ ἅμα πέμψω. ἐλθὼν δὲ ἐκεῖ πατέρα τε καὶ μητέρα εὐρήσεις οὐ κατὰ Μιτραδάτην τε τὸν βουκόλον καὶ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ."

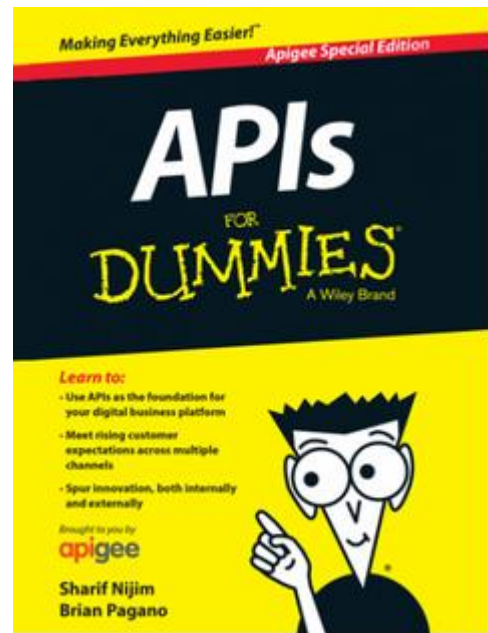
Ταῦτα εἶπας ὁ Ἀστυάγης ἀποπέμπει τὸν Κῦρον. νοστήσαντα δὲ μιν ἐς τοῦ Καμβύσεω τὰ οἰκία ἐδέξαντο οἱ γεινάμενοι, καὶ δεξάμενοι ὡς ἐπύθοντο, μεγάλως ἀσπάζοντο οἷα δὴ ἐπιστάμενοι αὐτίκα τότε τελευτήσαι, ἰστόροεόν τε ὄτεω τρόπῳ περιγένοιτο. Ὁ δὲ σφι ἔλεγε, φὰς πρὸ τοῦ μὲν οὐκ εἰδέναι ἀλλ' ἡμαρτηκένοι πλειῖστον, κατ' ὁδὸν δὲ πυθέσθαι πᾶσαν τὴν ἐωυτοῦ πάθην· ἐπίστασθαι μὲν γὰρ ὡς βουκόλου τοῦ Ἀστυάγεος εἶη παῖς, ἀπὸ δὲ τῆς κειῖθεν ὁδοῦ τὸν πάντα λόγον τῶν πομπῶν πυθέσθαι. Τραφῆναι δὲ ἔλεγε ὑπὸ τῆς τοῦ

βουκόλου γυναικός, ἥιέ τε ταύτην αἰνέων διὰ παντός, ἦν τέ οἱ ἐν τῷ
λόγῳ τὰ πάντα ἡ Κυνώ. οἱ δὲ τοκέες παραλαβόντες τὸ οὖνομα τοῦτο,
ἵνα θειοτέρως δοκῆ τοῖσι Πέρσησι περιεῖναί σφι ὁ παῖς, κατέβαλον
φάτιν ὡς ἐκκείμενον Κῦρον κύων ἐξέθρεψε. Ἐνθεῦτεν μὲν ἡ φάτις
αὕτη κεχώρηκε.

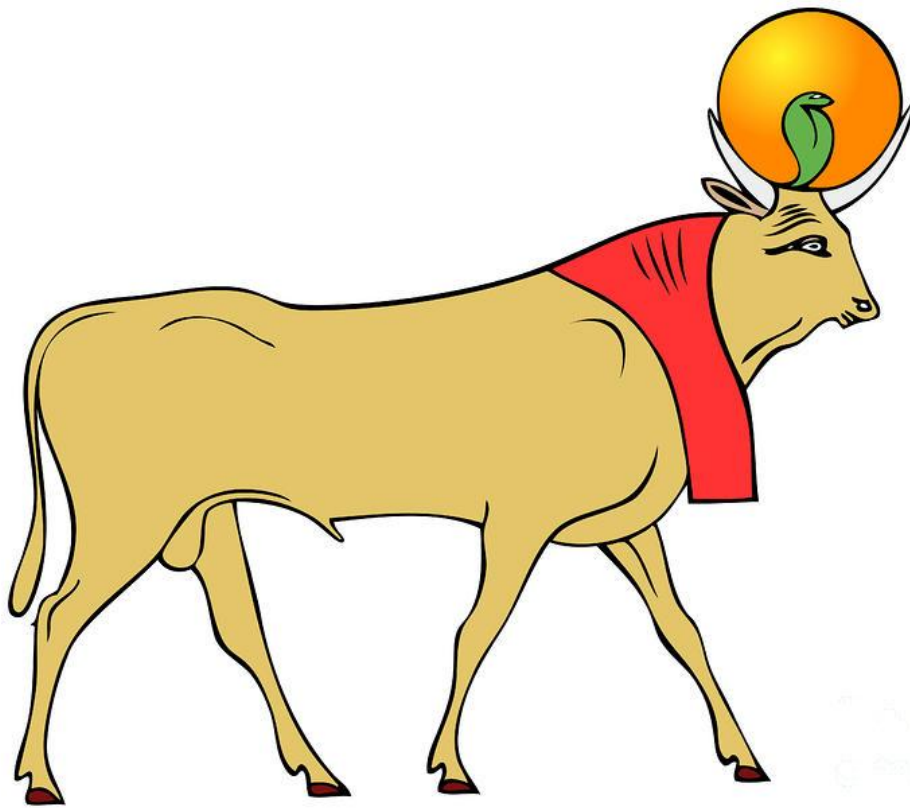
Tekst 6 : Herodotos, *Historiai*, III.29-33; 38 :

Ὡς δὲ ἤγαγον τὸν Ἄπιν οἱ ἰρέες, ὁ
Καμβύσης, οἷα ἔων ὑπομαργότερος,
σπασάμενος τὸ ἐγχειρίδιον, θέλων τύψαι
τὴν γαστέρα τοῦ Ἄπιος παίει τὸν μηρόν·
γελάσας δὲ εἶπε πρὸς τοὺς ἰρέας· “ὦ

κακαὶ κεφαλαί, τοιοῦτοι θεοὶ γίνονται, ἔναιμοί τε καὶ σαρκώδεις καὶ
ἐπαῖοντες σιδηρίων; Ἄξιος μὲν γε Αἰγυπτίων οὗτός γε ὁ θεός· ἀτὰρ
τοι ὑμεῖς γε οὐ χαίροντες γέλωτα ἐμὲ θήσεσθε." ταῦτα εἶπας
ἐνετείλατο τοῖσι ταῦτα πρήσσουσι τοὺς μὲν ἰρέας ἀπομαστιγῶσαι,
Αἰγυπτίων δὲ τῶν ἄλλων τὸν ἄν λάβωσι ὀρτάζοντα κτείνειν. Ἡ ὀρτὴ
μὲν δὴ διελέλυτο Αἰγυπτίοισι, οἱ δὲ ἰρέες ἐδικαιεῦντο, ὁ δὲ Ἄπις

πεπληγμένος τὸν μηρὸν ἔφθινε ἐν τῷ ἰρῷ κατακείμενος· καὶ τὸν μὲν
τελευτήσαντα ἐκ τοῦ τρώματος ἔθαψαν οἱ ἰρέες λάθρῃ Καμβύσει.

Καμβύσης δέ, ὡς λέγουσι Αἰγύπτιοι, αὐτίκα διὰ τοῦτο τὸ ἀδίκημα
ἐμάνη, ἐὼν οὐδὲ πρότερον φρενήρης. καὶ πρῶτα μὲν τῶν κακῶν
ἐξεργάσατο τὸν ἀδελφεὸν Σμέρδιον ἐόντα πατρὸς καὶ μητρὸς τῆς
αὐτῆς, τὸν ἀπέπεμψε ἐς Πέρσας φθόνῳ ἐξ Αἰγύπτου, ὅτι τὸ τόξον

μοῦνος Περσέων ὅσον τε ἐπὶ δύο δακτύλους εἴρυσε, τὸ παρὰ τοῦ
Αἰθίοπος ἦνεικαν οἱ Ἰχθυοφάγοι· τῶν δὲ ἄλλων Περσέων οὐδεις οἴός
τε ἐγένετο.

Ἀποικομένου ὧν ἐς Πέρσας τοῦ Σμέρδιος ὄψιν εἶδε ὁ Καμβύσης ἐν τῷ
ὑπνω τοιήνδε· ἔδοκεέ οἱ ἄγγελον ἐλθόντα ἐκ Περσέων ἀγγέλλειν ὡς
ἐν τῷ θρόνῳ τῷ βασιληίῳ ἰζόμενος Σμέρδις τῇ κεφαλῇ τοῦ οὐρανοῦ
ψαύσειε. Πρὸς ὧν ταῦτα δείσας περὶ ἐωυτῷ μή μιν ἀποκτείνας ὁ
ἀδελφεὸς ἄρχη, πέμπει Πρηξάσπεα ἐς Πέρσας, ὅς ἦν οἱ ἀνὴρ
Περσέων πιστότατος, ἀποκτενέοντά μιν. Ὁ δὲ ἀναβὰς ἐς Σοῦσα
ἀπέκτεινε Σμέρδιν, οἱ μὲν λέγουσι ἐπ' ἄγρην ἐξαγαγόντα, οἱ δὲ ἐς
τὴν Ἐρυθρὴν θάλασσαν προαγαγόντα καταποντῶσαι.

*Een van Kambyses' volgende slachtoffers was zijn volle zuster, met wie hij was
getrouwd en die met hem mee was gegaan op zijn veldtocht tegen Egypte.*

Eerst de Griekse versie. Op een keer liet Kambyses een leeuwenwelp met een jong hondje vechten, waarbij zijn zuster toekeek. Toen het hondje dreigde te verliezen, trok een ander hondje, zijn broertje, het touw waarmee hij zat vastgebonden, stuk en met z'n tweeën hebben ze toen die welp klein gekregen. Kambyses bekeek het met veel plezier, maar zijn vrouw zat erbij te huilen. Dat liep in het oog. Op de vraag waarom ze zo verdrietig was, antwoordde zij dat ze bij het zien van dat hondje dat zijn broertje te hulp kwam, aan Smerdis moest denken en zich gerealiseerd had dat hij niemand had om hem te helpen. Daarmee sprak ze haar eigen doodvonnis uit. Zo wordt het incident in Griekenland verteld.

Maar nu de Egyptische lezing: volgens hen zat die vrouw aan tafel de blaadjes van een krop sla te plukken. Zij vroeg haar man wat hij mooier vond: een volle krop of zo'n kaalgeplukr hart. "Natuurlijk een volle krop," antwoordde Kambyses. Daarop zei ze: "Jij bent anders net zo

bezig geweest als ik met deze krop, want je hebt onze familie uitgeroeid.” Toen gaf Kambyses haar woedend een trap in haar buik, hoewel ze zwanger was. Zij stierf aan een miskraam.

Ταῦτα μὲν ἐς τοὺς οἰκησιότατους ὁ Καμβύσης ἐξεμάνη, εἴτε δὴ διὰ τὸν Ἄπιν εἴτε καὶ ἄλλως, οἷα πολλὰ ἔωθε ἀνθρώπους κακὰ καταλαμβάνειν. Καὶ γὰρ τινὰ ἐκ γενεῆς νοῦσον μεγάλην λέγεται ἔχειν ὁ Καμβύσης, τὴν ἰρὴν ὀνομάζουσι τινές· οὗ νῦν τοι ἀεικὲς οὐδὲν ἦν τοῦ σώματος νοῦσον μεγάλην νοσέοντος μηδὲ τὰς φρένας ὑγιαίνειν.

...

Πανταχῆ ὧν μοι δῆλα ἐστὶ ὅτι ἐμάνη μεγάλως ὁ Καμβύσης· οὐ γὰρ ἂν ἰροῖσί τε καὶ νομαίοισι ἐπεχείρησε καταγελαῖν. Εἰ γὰρ τις προθείη πᾶσι ἀνθρώποισι ἐκλέξασθαι κελεύων νόμους τοὺς καλλίστους ἐκ

τῶν πάντων νόμων, διασκεψάμενοι ἂν ἐλοίατο ἕκαστοι τοὺς ἑωυτῶν· οὕτω νομίζουσι πολλόν τι καλλίστους τοὺς ἑωυτῶν νόμους ἕκαστοι εἶναι. Οὐκ ὦν οἰκός ἐστι ἄλλον γε ἢ μαινόμενον ἄνδρα γέλωτα τὰ τοιαῦτα τίθεσθαι. Ὡς δὲ οὕτω νενομίκασι τὰ περὶ τοὺς νόμους οἱ πάντες ἄνθρωποι, πολλοῖσί τε καὶ ἄλλοισι τεκμηρίοισι πάρεστι σταθμώσασθαι, ἐν δὲ δὴ καὶ τῷδε. Δαρεῖος ἐπὶ τῆς ἑωυτοῦ ἀρχῆς καλέσας Ἑλλήνων τοὺς παρεόντας εἶρετο ἐπὶ κόσῳ ἂν χρήματι βουλοίατο τοὺς πατέρας ἀποθνήσκοντας κατασιτέεσθαι· οἱ δὲ ἐπ' οὐδενὶ ἔφασαν ἔρδειν ἂν τοῦτο. Δαρεῖος δὲ μετὰ ταῦτα καλέσας Ἰνδῶν τοὺς καλεομένους Καλλατίας, οἱ τοὺς γονέας κατεσθίουσι, εἶρετο, παρεόντων τῶν Ἑλλήνων καὶ δι' ἑρμηνέος μανθανόντων τὰ λεγόμενα, ἐπὶ τίνι χρήματι δεξαίατ' ἂν τελευτῶντας τοὺς πατέρας κατακαίειν πυρί· οἱ δὲ ἀμβώσαντες μέγα εὐφημέειν μιν ἐκέλευον.

Οὕτω μὲν νυν ταῦτα νενόμισται, καὶ ὀρθῶς μοι δοκίει Πίνδαρος

ποιῆσαι 'νόμον πάντων βασιλέα' φήσας εἶναι.

Tekst 7 : Herodotos, *Historiai*, III.61-64; 66; 68-69 :

Καμβύση δὲ τῷ Κύρου χρονίζοντι περὶ Αἴγυπτον καὶ παραφρονήσαντι ἐπανιστέαται ἄνδρες Μάγοι δύο ἀδελφεοί, τῶν τὸν ἕτερον καταλελοίπεε τῶν οἰκίων μελεδωνὸν ὁ Καμβύσης. Οὗτος δὴ ὧν οἱ ἐπανεστη μαθῶν τε τὸν Σμέρδιος θάνατον ὡς κρύπτοιτο γενόμενος, καὶ ὡς ὀλίγοι εἶησαν οἱ ἐπιστάμενοι αὐτὸν Περσέων, οἱ δὲ πολλοὶ περιέοντα μιν εἰδείσαν. Πρὸς ταῦτα βουλεύσας τάδε ἐπεχείρησε τοῖσι βασιληίοισι. ἦν οἱ ἀδελφεός, τὸν εἶπά οἱ συνεπαναστῆναι, οἰκῶς μάλιστα τὸ εἶδος Σμέρδι τῷ Κύρου, τὸν ὁ Καμβύσης ἐόντα ἐωυτοῦ ἀδελφεὸν ἀπέκτεινε· ἦν τε δὴ ὅμοιος εἶδος τῷ Σμέρδι καὶ δὴ καὶ οὖνομα τῷ αὐτῷ εἶχε Σμέρδιον.

Τοῦτον τὸν ἄνδρα ἀναγνώσας ὁ Μάγος Πατιζειίθης ὡς οἱ αὐτὸς πάντα διαπρήξει, εἶσε ἄγων ἐς τὸν βασιλῆιον θρόνον. ποιήσας δὲ

τοῦτο κήρυκας τῆ τε ἄλλη διέπεμπε καὶ δὴ καὶ ἐς Αἴγυπτον
προερέοντα τῶ στρατῶ ὡς Σμέρδιος τοῦ Κύρου ἀκουστέα εἶη τοῦ
λοιποῦ ἀλλ' οὐ Καμβύσεω. Οἱ τε δὴ ὦν ἄλλοι κήρυκες προηγόρευον
ταῦτα καὶ δὴ καὶ ὁ ἐπ' Αἴγυπτον ταχθεὶς – εὔρισκε γὰρ Καμβύσεα καὶ
τὸν στρατὸν ἐόντα τῆς Συρίας ἐν Ἀγβατάνοισι – προηγόρευε στὰς ἐς
μέσον τὰ ἐντεταλμένα ἐκ τοῦ Μάγου.

Καμβύσης δὲ ἀκούσας ταῦτα ἐκ τοῦ κήρυκος καὶ ἐλπίσας μιν λέγειν
ἀληθέα αὐτός τε προδεδόσθαι ἐκ Πρηξάσπεος – πεμφθέντα γὰρ
αὐτὸν ὡς ἀποκτενέοντα Σμέρδιν οὐ ποιῆσαι ταῦτα – βλέψας ἐς τὸν
Πρηξάσπεα εἶπε “Πρηξασπες, οὕτω μοι διεπρήξαο τό τοι προσέθηκα
πρῆγμα;” Ὁ δὲ εἶπε· “ὦ δέσποτα, οὐκ ἔστι ταῦτα ἀληθέα, ὅπως κοτὲ
σοὶ Σμέρδις ἀδελφεὸς σὸς ἐπανέστηκε, οὐδὲ ὅπως τι ἐξ ἐκείνου τοῦ
ἀνδρὸς νεϊκὸς τοι ἔσται ἢ μέγα ἢ σμικρόν· ἐγὼ γὰρ αὐτός, ποιήσας τὰ

σύ με ἐκέλευες, ἔθαψά μιν χερσὶ τῆσι ἐμεωυτοῦ. Εἰ μὲν νυν οἱ
τεθνεῶτες ἀνεστᾶσι, προσδέκέοι τοι καὶ Ἀστυάγεα τὸν Μῆδον
ἐπαναστήσεσθαι· εἰ δ' ἔστι ὥσπερ πρὸ τοῦ, οὐ μὴ τί τοι ἔκ γε ἐκείνου
νεώτερον ἀναβλάστη. νῦν ὦν μοι δοκέει μεταδιώξαντας τὸν κήρυκα
ἐξετάζειν εἰρωτεῦντας παρ' ὅτευ ἤκων προαγορεύει ἡμῖν Σμέρδιος
βασιλέος ἀκούειν.“

Ταῦτα εἶπαντος Πρηξάσπεος, ἤρесе γὰρ Καμβύση, αὐτίκα
μεταδίωκτος γενόμενος ὁ κῆρυξ ἦκε· ἀπιγμένον δέ μιν εἶρετο ὁ
Πρηξάσπης τάδε. “Ὁνθρωπε, φῆς γὰρ ἦκειν παρὰ Σμέρδιος τοῦ
Κύρου ἄγγελος· νῦν ὦν εἶπας τὴν ἀληθείην ἄπιθι χαίρων, κόττερα
αὐτός τοι Σμέρδις φαινόμενος ἐς ὄψιν ἐνετέλλετο ταῦτα ἢ τῶν τις
ἐκείνου ὑπηρετέων.“ Ὅδὲ εἶπε· “Ἐγὼ Σμέρδιν μὲν τὸν Κύρου, ἐξ ὅτευ
βασιλεὺς Καμβύσης ἤλασε ἐς Αἴγυπτον, οὐκ ὄπωπα· ὁ δέ μοι

Μάγος τὸν Καμβύσης ἐπίτροπον τῶν οἰκίων ἀπέδεξε, οὗτος ταῦτα ἐνετείλατο, φὰς Σμέρδιν τὸν Κύρου εἶναι τὸν ταῦτα ἐπιθέμενον εἶπαι πρὸς ὑμέας.”

Ὁ μὲν δὴ σφι ἔλεγε οὐδὲν ἐπικατεψευσμένος, Καμβύσης δὲ εἶπε· “Πρήξασπες, σὺ μὲν οἶα ἀνὴρ ἀγαθὸς ποιήσας τὸ κελευόμενον αἰτήην ἐκπέφυγας· ἐμοὶ δὲ τίς ἂν εἴη Περσέων ὁ ἐπανεστεῶς ἐπιβατεύων τοῦ Σμέρδιος οὐνόματος;” Ὁ δὲ εἶπε· “Ἐγὼ μοι δοκέω συνιέναι τὸ γεγονός τοῦτο, ᾧ βασιλεῦ· οἱ Μάγοι εἰσί τοι οἱ ἐπανεστεῶτες, τὸν τε ἔλιπες μελεδωνόν τῶν οἰκίων, Πατιζειίθης, καὶ ὁ τούτου ἀδελφεὸς Σμέρδης.”

Ἐνθαῦτα ἀκούσαντα Καμβύσεα τὸ Σμέρδιος οὐνομα ἔτυψε ἢ ἀληθείην τῶν τε λόγων καὶ τοῦ ἐνυπνίου· ὃς ἐδόκεε ἐν τῷ ὕπνῳ ἀπαγγεῖλαι τινὰ οἱ ὡς Σμέρδης ἰζόμενος ἐς τὸν βασιλήιον θρόνον ψαύσειε τῇ

κεφαλῇ τοῦ οὐρανοῦ. Μαθὼν δὲ ὡς μάτην ἀπολωλεκῶς εἶη τὸν ἀδελφεόν, ἀπέκλαιε Σμέρδιν·

ἀποκλαύσας δὲ καὶ περιημεκτήσας τῇ ἀπάσῃ συμφορῇ ἀναθρόσκει ἐπὶ τὸν ἵππον, ἐν νόῳ ἔχων τὴν ταχίστην ἐς Σοῦσα στρατεύεσθαι ἐπὶ τὸν Μάγον. Καὶ οἱ ἀναθρῶσκοντι ἐπὶ τὸν ἵππον τοῦ κολεοῦ τοῦ ξίφεος ὁ μύκης ἀποπίπτει, γυμνωθὲν δὲ τὸ ξίφος παίει τὸν μηρόν.

Τρωματισθεὶς δὲ κατὰ τοῦτο τῇ αὐτὸς πρότερον τὸν τῶν Αἰγυπτίων θεὸν Ἄπιν ἔπληξε, ὡς οἱ καιρὶν ἔδοξε τετύφθαι, εἶρετο ὁ Καμβύσης ὅτι τῇ πόλει οὐνομα εἶη· οἱ δὲ εἶπαν ὅτι Ἀγβάτανα. Τῷ δὲ ἔτι πρότερον ἐκέχρηστο ἐκ Βουτοῦς πόλιος ἐν Ἀγβατάνοισι τελευτήσῃν τὸν βίον.

Ὁ μὲν δὴ ἐν τοῖσι Μηδικοῖσι Ἀγβατάνοισι ἐδόκεε τελευτήσῃν γηραιός, ἐν τοῖσι οἱ ἦν τὰ πάντα πρήγματα· τὸ δὲ χρηστήριον ἐν τοῖσι ἐν Συρίῃ Ἀγβατάνοισι ἔλεγε ἄρα. Καὶ δὴ ὡς τότε ἐπειρόμενος

ἐπύθετο τῆς πόλιος τὸ οὖνομα, ὑπὸ τῆς συμφορῆς τῆς τε ἐκ τοῦ
Μάγου ἐκπεπληγμένος καὶ τοῦ τρώματος ἐσωφρόνησε, συλλαβῶν δὲ
τὸ θεοπρόπιον εἶπε· “Ἐνθαῦτα Καμβύσεα τὸν Κύρου ἐστὶ πεπρω-
μένον τελευτᾶν.”

...

Πέρσαι δὲ ὡς τὸν βασιλέα εἶδον ἀνακλαύσαντα πάντες τὰ τε ἐσθῆτος
ἐχόμενα εἶχον, ταῦτα κατηρεῖκοντο καὶ οἰμωγῇ ἀφθόνῳ διεχρέωντο.
Μετὰ δὲ ταῦτα ὡς ἐσφακέλισέ τε τὸ ὀστέον καὶ ὁ μηρὸς τάχιστα
ἐσάπη, ἀπήνεικε Καμβύσεα τὸν Κύρου, βασιλεύσαντα μὲν τὰ πάντα
ἐπτὰ ἔτεα καὶ πέντε μῆνας, ἄπαιδα δὲ τὸ παράπαν ἔοντα ἔρσηνος καὶ
θήλεος γόνου. Περσέων δὲ τοῖσι παρεοῦσι ἀπιστίη πολλή ὑπεκέχυτο
τοὺς Μάγους ἔχειν τὰ προήγματα, ἀλλ’ ἠπιστέατο ἐπὶ διαβολῇ εἰπεῖν
Καμβύσεα τὰ εἶπε περὶ τοῦ Σμέρδιος θανάτου, ἵνα οἱ ἐκπολεμωθῇ

πάν τὸ Περσικόν. Οὗτοι μὲν νυν ἠπιστέατο Σμέρδιν τὸν Κύρου
βασιλέα ἐνεστεῶτα· δεινῶς γὰρ καὶ ὁ Πρηξάσπης ἕξαρονος ἦν μὴ μὲν
ἀποκτεῖναι Σμέρδιν· οὐ γὰρ ἦν οἱ ἀσφαλὲς Καμβύσεω
τετελευτηκότος φάναι τὸν Κύρου υἱὸν ἀπολωλέκεναι αὐτοχειρίῃ.

...

Ὀτάνης ἦν Φαρνάσπεω μὲν παῖς, γένει δὲ καὶ χρήμασι ὅμοιος τῷ
πρώτῳ Περσέων. Οὗτος ὁ Ὀτάνης πρῶτος ὑπώπτευσεν τὸν Μάγον ὡς
οὐκ εἶη ὁ Κύρου Σμέρδης ἀλλ' ὅς περ ἦν, τῆδε συμβαλόμενος, ὅτι τε
οὐκ ἐξεφοίτα ἐκ τῆς ἀκροπόλιος καὶ ὅτι οὐκ ἐκάλεε ἐς ὄψιν ἑωυτῷ
οὐδένα τῶν λογίμων Περσέων· ὑποπτεύσας δὲ μιν ἐποίησε τάδε. ἔσχε
αὐτοῦ Καμβύσης θυγατέρα, τῆ οὖνομα ἦν Φαιδύμη· τὴν αὐτὴν δὲ
ταύτην εἶχε τότε ὁ Μάγος καὶ ταύτην τε συνοίκεε καὶ τῆσι ἄλλησι
πάσῃσι τῆσι τοῦ Καμβύσεω γυναιξί. πέμπων δὲ ὧν ὁ Ὀτάνης παρὰ

ταύτην τὴν θυγατέρα ἐπυνθάνετο παρ' ὅτεω ἀνθρώπων κοιμῶτο, εἴτε μετὰ Σμέρδιος τοῦ Κύρου εἴτε μετὰ ἄλλου τευ. Ἡ δέ οἱ ἀντέπεμπε φαμένη οὐ γινώσκειν· οὔτε γὰρ τὸν Κύρου Σμέρδιν ιδέσθαι οὐδαμὰ οὔτε ὅστις εἴη ὁ συνοικέων αὐτῇ εἰδέναι. ἔπεμπε δεύτερα ὁ Ὀτάνης λέγων· “Εἰ μὴ αὐτῇ Σμέρδιν τὸν Κύρου γινώσκεις, σὺ δὲ παρὰ Ἀτόσσης πύθου ὅτεω τούτῳ συνοικέει αὐτῇ τε ἐκείνη καὶ σύ· πάντως γὰρ δὴ κου τόν γε ἐωυτῆς ἀδελφεὸν γινώσκει,,. ἀντιπέμπει πρὸς ταῦτα ἡ θυγάτηρ· “Οὔτε Ἀτόσση δύναμαι ἐς λόγους ἐλθεῖν οὔτε ἄλλην οὐδεμίαν ιδέσθαι τῶν συγκατημενέων γυναικῶν. ἐπεῖτε γὰρ τάχιστα οὗτος ἄνθρωπος, ὅστις κοτὲ ἐστί, παρέλαβε τὴν βασιληίην, διέσπειρε ἡμέας ἄλλην ἄλλη τάξας.”

Ἀκούοντι δὲ ταῦτα τῷ Ὀτάνῃ μᾶλλον κατεφαίνετο τὸ προῆγμα. τρίτην δὲ ἀγγελίην ἐσπέμπει παρ' αὐτῆν λέγουσαν ταῦτα· “ὦ θυγάτερ, δεῖ

σε γεγонуῖαν εὖ κίνδυνον ἀναλαβέσθαι τὸν ἄν ὁ πατήρ ὑποδύνειν
κελεύη. εἰ γὰρ δὴ μὴ ἔστι ὁ Κύρου Σμέρδις ἀλλὰ τὸν καταδοκέω ἐγώ,
οὔτοι μιν σοί τε συγκοιμώμενον καὶ τὸ Περσέων κράτος ἔχοντα δεῖ
χαίροντα ἀπαλλάσσειν, ἀλλὰ δοῦναι δίκην. Νῦν ὦν ποιήσον τάδε·
ἐπεὰν σοὶ συνεύδη καὶ μάθῃς αὐτὸν κατυπνωμένον, ἄφασον αὐτοῦ
τὰ ὦτα· καὶ ἦν μὲν φαίνεται ἔχων ὦτα, νόμιζε σεωυτὴν Σμέρδι τῷ
Κύρου συνοικέειν, ἦν δὲ μὴ ἔχων, σὺ δὲ τῷ Μάγῳ Σμέρδι.“
Ἀντιπέμπει πρὸς ταῦτα ἡ Φαιδύμη φαμένη κινδυνεύσειν μεγάλως, ἦν
ποιῆ ταῦτα· εἰ γὰρ δὴ μὴ τυγχάνει τὰ ὦτα ἔχων, ἐπίλαμπτος δὲ
ἀφάσσουσα ἔσται, εὖ εἰδέναι ὡς αἰστώσει μιν· ὅμως μέντοι ποιήσειν
ταῦτα. Ἡ μὲν δὴ ὑπεδέξατο ταῦτα τῷ πατρὶ κατεργάσεσθαι. τοῦ δὲ
Μάγου τούτου τοῦ Σμέρδιος Κῦρος ὁ Καμβύσεω ἄρχων τὰ ὦτα
ἀπέταμε ἐπ’ αἰτίῃ δὴ τινὶ οὐ σμικρῇ. Ἡ ὦν δὴ Φαιδύμη αὕτη, ἡ τοῦ

Ὅτανεω θυγάτηρ, πάντα ἐπιτελέουσα τὰ ὑπεδέξατο τῷ πατρὶ, ἐπείτε αὐτῆς μέρος ἐγένετο τῆς ἀπίξιος παρὰ τὸν Μάγον (ἐν περιτροπῇ γὰρ δὴ αἱ γυναῖκες φοιτέουσι τοῖσι Πέρσησι), ἐλθοῦσα παρ' αὐτὸν ἦυδε, ὑπνωμένου δὲ καρτερῶς τοῦ Μάγου ἤφασε τὰ ὦτα. μαθοῦσα δὲ οὐ χαλεπῶς ἀλλ' εὐπετέως οὐκ ἔχοντα τὸν ἄνδρα ὦτα, ὡς ἡμέρη τάχιστα ἐγεγόνεε, πέμψασα ἐσήμηνε τῷ πατρὶ τὰ γενόμενα.

Tekst 8 : Herodotos, *Historiai*, III.39-43 :

Καμβύσεω δὲ ἐπ' Αἴγυπτον στρατευομένου ἐποιήσαντο καὶ Λακεδαιμόνιοι στρατηγὴν ἐπὶ Σάμον τε καὶ Πολυκράτεα τὸν Αἰάκεος· ὃς ἔσχε Σάμον ἐπαναστάς,. Καὶ τὰ μὲν πρῶτα τριχῆ δασάμενος τὴν πόλιν τοῖσι ἀδελφείοισι Πανταγνώτῳ καὶ Συλοσῶντι ἔνειμε, μετὰ δὲ τὸν μὲν αὐτῶν ἀποκτείνας τὸν δὲ νεώτερον Συλοσῶντα ἐξελάσας ἔσχε πᾶσαν Σάμον, σχὼν δὲ ξεινίην Ἀμάσι τῷ Αἰγύπτου βασιλεί συνεθήκατο, πέμπων τε δῶρα καὶ δεκόμενος ἄλλα παρ' ἐκείνου. Ἐν χρόνῳ δὲ ὀλίγῳ αὐτίκα τοῦ Πολυκράτεος τὰ πρήγματα ἠϋξετο καὶ ἦν βεβωμένα ἀνά τε τὴν Ἰωνίην καὶ τὴν ἄλλην Ἑλλάδα· ὅκου γὰρ ἰθύσειε στρατεύεσθαι, πάντα οἱ ἐχώρεε εὐτυχέως. Ἐκτητο δὲ πεντηκοντέρους τε ἑκατὸν καὶ χιλίους τοξότας, ἔφερε δὲ καὶ ἦγε πάντας διακρίνων οὐδένα· Τῷ γὰρ φίλῳ ἔφη χαριεῖσθαι μᾶλλον

ἀποδιδούς τὰ ἔλαβε ἢ ἀρχὴν μηδὲ λαβῶν. Συχνὰς μὲν δὴ τῶν νήσων ἀραιρήκεε, πολλὰ δὲ καὶ τῆς ἠπειροῦ ἄστεα· ἐν δὲ δὴ καὶ Λεσβίους πανστρατιῇ βοηθέοντας Μιλησίοισι ναυμαχίῃ κρατήσας εἶλε, οἱ τὴν τάφρον περὶ τὸ τεῖχος τὸ ἐν Σάμῳ πᾶσαν δεδεμένοι ὥρουξαν.

Καί κως τὸν Ἄμασιν εὐτυχέων μεγάλως ὁ Πολυκράτης οὐκ ἐλάνθανε, ἀλλὰ οἱ τοῦτ' ἦν ἐπιμελής. πολλῶ δὲ ἔτι πλεῦνός οἱ εὐτυχίης γινομένης γράψας ἐς βιβλίον τάδε ἐπέστειλε ἐς Σάμον. “Ἄμασις Πολυκράτει ὧδε λέγει. Ἦδὺ μὲν πυνθάνεσθαι ἄνδρα φίλον καὶ ξεῖνον εὖ πρήσσοντα· ἐμοὶ δὲ αἰσαὶ μεγάλαι εὐτυχίαι οὐκ ἀρέσκουσι, τὸ θεῖον ἐπισταμένῳ ὡς ἔστι φθονερόν· καὶ κως βούλομαι καὶ αὐτὸς καὶ τῶν ἄν κήδωμαι τὸ μὲν τι εὐτυχέειν τῶν πρηγμάτων τὸ δὲ προσπταίειν, καὶ οὕτω διαφέρειν τὸν αἰῶνα ἐναλλάξ πρήσων ἢ εὐτυχέειν τὰ πάντα· οὐδένα γὰρ κω λόγῳ οἶδα ἀκούσας ὅστις ἐς

τέλος οὐ κακῶς ἐτελεύτησε πρόρρητος, εὐτυχέων τὰ πάντα. Σὺ νυν
ἐμοὶ πειθόμενος ποιήσον πρὸς τὰς εὐτυχίας τοιάδε. Φροντίσας τὸ ἄν
εὗρης ἐόν τοι πλείστου ἄξιον καὶ ἐπ' ᾧ σὺ ἀπολομένῳ μάλιστα τὴν
ψυχὴν ἀλγήσεις, τοῦτο ἀπόβαλε οὕτω ὅπως μηκέτι ἤξει ἐς
ἀνθρώπους· ἦν τε μὴ ἐναλλάξ ἤδη τῶπὸ τούτου αἱ εὐτυχίαι τοι τῆσι
πάθῃσι προσπίπτωσι, τρόπῳ τῷ ἐξ ἐμεῦ ὑποκειμένῳ ἀκέο.“

Ταῦτα ἐπιλεξάμενος ὁ Πολυκράτης καὶ νόῳ λαβὼν ὡς οἱ εὔ
ὑπετίθετο Ἄμασις, ἐδίζητο ἐπ' ᾧ ἄν μάλιστα τὴν ψυχὴν ἀσηθείη
ἀπολομένῳ τῶν κειμηλίων, διζήμενος δὲ εὗρισκε τόδε. ἦν οἱ σφρηγίς
τὴν ἐφόρει χρυσόδετος, σμαράγδου μὲν λίθου εἰσῆ, ἔργον δὲ ἦν
Θεοδώρου τοῦ Τηλεκλέος Σαμίου. Ἐπεὶ ὦν ταύτην οἱ ἐδόκεε
ἀποβαλεῖν, ἐποίηε τοιάδε· πεντηκόντερον πληρώσας ἀνδρῶν ἐσέβη
ἐς αὐτήν, μετὰ δὲ ἀναγαγεῖν ἐκέλευε ἐς τὸ πέλαγος· ὡς δὲ ἀπὸ τῆς

νήσου ἐκάς ἐγένετο, περιελόμενος τὴν σφρηγίδα πάντων ὀρώντων
τῶν συμπλόων ῥίπτει ἐς τὸ πέλαγος. τοῦτο δὲ ποιήσας ἀπέπλεε,
ἀπικόμενος δὲ ἐς τὰ οἰκία συμφορῇ ἐχρᾶτο.

Πέμπτη δὲ ἢ ἕκτη ἡμέρη ἀπὸ τούτων τάδε οἱ συνήνεικε γενέσθαι.
ἀνὴρ ἀλιεὺς λαβὼν ἰχθὺν μέγαν τε καὶ καλὸν ἠξίου μιν Πολυκράτει
δῶρον δοθῆναι· φέρων δὴ ἐπὶ τὰς θύρας Πολυκράτει ἔφη ἐθέλειν
ἐλθεῖν ἐς ὄψιν, χωρήσαντος δὲ οἱ τούτου ἔλεγε διδοὺς τὸν ἰχθύν· “ὦ
βασιλεῦ, ἐγὼ τόνδε ἐλὼν οὐκ ἐδικαίωσα φέρειν ἐς ἀγορὴν, καίπερ
ἐὼν ἀποχειροβίος, ἀλλὰ μοι ἐδόκεε σεῦ τε εἶναι ἄξιος καὶ τῆς σῆς
ἀρχῆς· σοὶ δὴ μιν φέρων δίδωμι.” Ὁ δὲ ἤσθεις τοῖσι ἔπεσι ἀμείβεται
τοῖσιδε· “Κάρτα τε εὖ ἐποίησας καὶ χάρις διπλῆ τῶν τε λόγων καὶ τοῦ
δώρου, καὶ σε ἐπὶ δεῖπνον καλέομεν.” Ὁ μὲν δὴ ἀλιεὺς μέγα
ποιεῦμενος ταῦτα ἦε ἐς τὰ οἰκία, τὸν δὲ ἰχθύν τάμνοντες οἱ

θεράποντες εύρίσκουσι ἐν τῇ νηδίι αὐτοῦ ἐνεοῦσαν τὴν Πολυκράτεος σφρηγίδα· ὡς δὲ εἶδόν τε καὶ ἔλαβον τάχιστα, ἔφερον κεχαρηκότες παρὰ τὸν Πολυκράτεα, διδόντες δὲ οἱ τὴν σφρηγίδα ἔλεγον ὅτεω τρόπῳ εύρέθη.

Τὸν δὲ ὡς ἐσηλθε θεῖον εἶναι τὸ προῆγμα, γράφει ἐς βυβλίον πάντα τὰ ποιήσαντά μιν οἷα καταλελάβηκε, γράψας δὲ ἐς Αἴγυπτον ἐπέθηκε.

Ἐπιλεξάμενος δὲ ὁ Ἄμασις τὸ βυβλίον τὸ παρὰ τοῦ Πολυκράτεος ἦκον, ἔμαθε ὅτι ἐκκομίσαι τε ἀδύνατον εἶη ἀνθρώπῳ ἄνθρωπον ἐκ τοῦ μέλλοντος γίνεσθαι προῆματος, καὶ ὅτι οὐκ εὖ τελευτήσειν μέλλοι Πολυκράτης εύτυχέων τὰ πάντα, ὅς καὶ τὰ ἀποβάλλει εύρίσκει. Πέμψας δὲ οἱ κήρυκα ἐς Σάμον διαλύεσθαι ἔφη τὴν ξεινίην.

Τοῦδε δὲ εἵνεκεν ταῦτα ἐποίηε, ἵνα μὴ συντυχίης δεινῆς τε καὶ

μεγάλης Πολυκράτεια καταλαβούσης αὐτὸς ἀλγήσειε τὴν ψυχὴν ὡς
περὶ ξείνου ἀνδρός.

*De legende van Het vrouwtje van Stavoren lijkt als
twee druppels water op dat van Polykrates.*

Herodotus (Ἡρόδοτος, Herodotos, Herodotus van Helicarnassus) :

* ± 485 , † 425/420 v.C.

Historiae (Ἱστορίας ἀπόδεξις, Ἱστορίαι)

Boek I (Κλειώ, Clio): Na een voorwoord over de aanleidingen die volgens Perzen en Feniciërs tot het conflict tussen Europa en Azië hebben geleid (1-5), worden uitvoerig de opkomst en ondergang van het Lydische Rijk verhaald, in het bijzonder de regering van de befaamde koning Croesus (6-94). In dit onderdeel worden ook het legendarische onderhoud tussen Croesus en Solon (29-33) en de tragische dood van Croesus' zoon Atys verteld (34-45).

De rest van dit boek wordt in beslag genomen door de geschiedenis van het Medische en de opkomst van het Perzische Rijk (95-216). De veroveringen van Cyrus (onder meer van Griekse steden in Klein-Azië en van Babylon) nemen een belangrijke plaats in als de eerste symptomen van de Perzische expansiedrang, die volgens Herodotus tot de Perzische Oorlogen heeft geleid.

Boek II (Εὐτέρπη, Euterpe): Naar aanleiding van de expeditie die Cyrus' opvolger Cambyses voorbereidt ter verovering van Egypte, wordt een uitvoerige beschrijving gegeven van land en volk van Egypte (2-98), met belangrijke uiteenzettingen over de bronnen en de jaarlijkse overstromingen van de Nijl (19-34) en over zeden en gewoonten van de Egyptenaren (35-90).

De geschiedenis van Egypte, vanaf de eerste sterfelijke koning Min tot aan de komst van de Perzen, neemt het tweede gedeelte van dit boek volledig in beslag (99-182); het 'novellistische' element ontbreekt niet, wat mag blijken uit het verhaal van koning Rhampsinitos en de dief (121).

Boek III (Θάλεια, Thalia): Het relaas over de regering van Cambyses (1-66) omvat de verovering van Egypte en de tochten tegen de Ethiopiërs en de Ammoniërs (1-26), de waanzin van Cambyses (27-37), evenals de oorlog tussen Polycrates van Samos en de Spartanen (35-90), waarin het beroemde verhaal over de ring van Polycrates (39-43) voorkomt.

Na de dood van Cambyses worden de moeilijkheden in verband met de troonopvolging beschreven, die uiteindelijk leiden tot de troonsbestijging van Darius (67-87). In de eerste jaren van diens regering wordt het Perzische Rijk grondig gereorganiseerd (88-160). Een hoogst merkwaardig fragment vormen de gesprekken van de Perzische edelen over de meest

verkieslijke bestuursvorm (80-82), het oudste getuigenis over het bestaan van een Griekse politieke theorie.

Boek IV (Μελπομένη, Melpomene): De expeditie die Darius onderneemt tegen de Scythen (1-4) is de aanleiding tot een uitvoerige uiteenzetting over de oorsprong van het Scythische volk, hun levenswijze en de geografische gesteldheid van hun land (5-82).

Na de mislukte veldtocht in Scythië (83-144) rukken de Perzen op tegen de Griekse steden Barca en Cyrene in Noord-Africa (145-205), hetgeen Herodotus de gelegenheid biedt de geschiedenis van Cyrene te verhalen (145-167) en het Libische land en volk te beschrijven (168-199).

Boek V (Τερψιχόρη, Terpsichore): Koning Darius onderneemt diverse militaire acties in Europa, o.m. de onderwerping van Thracië (1-27). Vervolgens wordt de Ionische opstand verhaald (28-126): naar aanleiding van de diplomatieke reis van Aristagoras naar het Griekse moederland, met de bedoeling daar steun te verkrijgen, weidt Herodotus uit over de geschiedenis van Sparta (39-48) en van Athene (55-98).

Boek VI (Ἐρατώ, Erato): De Ionische opstand wordt door de Perzen onderdrukt, met als gevolg de onderwerping van Samos, Carië, en steden aan de Hellespont en de Propontis (1-42). Hierop volgt de beschrijving van de eerste expeditie van de Perzen tegen Griekenland, die mislukt wegens de vernietiging van de vloot bij de berg Athos (43-47), waarna Herodotus de politieke situatie in Griekenland uiteenzet (48-93), met bijzondere aandacht voor de interne moeilijkheden in Sparta (51-84) en het conflict tussen Athene en het naburige eiland Aegina (85-93).

Aan het relaas over de tocht van Datis en Artaphernes, die eindigt met de slag bij Marathon (94-120), worden de geschiedenis van het geslacht der Alcmaeoniden (121-131) en Miltiades' expedities tegen Paros en Lemnos (132-140) vastgeknoopt.

De laatste drie boeken bevatten het verhaal van de oorlog tussen Xerxes en de Grieken:

Boek VII (Πολύμνια, Polymnia): Na de dood van koning Darius neemt zijn zoon Xerxes, na aanvankelijke aarzeling, het besluit tegen Griekenland op te trekken en begint met massale voorbereidselen (1-25). De redevoering waarmee Xerxes zijn besluit mededeelt (8), die van zijn oom Artabanus die het hem afraadt (10) en het verhaal over het droomvisioen dat Xerxes en

Artabanus uiteindelijk overtuigt (12-18), behoren literair gesproken tot de best verzorgde passages uit Herodotus' werk.

Vervolgens wordt de opmars van de Perzische troepen tot aan de poorten van Griekenland beschreven (26-130). Hierin komt het merkwaardige gesprek voor tussen Xerxes en de uitgeweken Spartaanse koning Demaratus, waarin de tegenstelling tussen het Griekse vrijheidsideaal en de Perzische onderdanigheid sterk wordt beklemtoond (101-104). Na de uiteenzetting over de verdedigingsmaatregelen van de Grieken (131-171) worden het verdere oprukken van de Perzen en de Slag bij Thermopylae verhaald (172-239).

Boek VIII (Οὐρανία, Urania): Nadat de Griekse vloot in de zeeslag bij kaap Artemisium zwaar gehavend werd (1-17), gaat de opmars van het Perzische landleger verder in de richting van Athene, waar men overgaat tot algemene evacuatie van de stad (18-55). Hierna volgt de beschrijving van de Slag bij Salamis (56-96), waarna Xerxes naar Azië terugkeert. Mardonius blijft met het Perzische landleger in Griekenland achter en tracht, zonder resultaat, de Atheners tot een bondgenootschap met de Perzen over te halen (97-144).

Boek IX (Καλλιόπη, Calliope): Mardonius bezet opnieuw Athene, maar trekt zich bij de nadering van het Spartaanse leger terug (1-16). Na enkele voorbereidende schermutselingen volgt dan de Slag bij Plataeae, waarin het Perzische landleger een verpletterende nederlaag lijdt (17-85). De Griekse zegetocht gaat verder met de zeeslag bij Mycale (86-105) en de inname van Sestus (106-122).

